

ΕΛΛΟΘΗΙΑ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΑΙ: ΠΑΝΟΣ ΦΑΝΤΗΣ — ΤΑΚΗΣ ΣΙΩΜΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΤΟΣ Α' ΤΕΥΧΟΣ 3ον

ΙΩΑΝΝΙΝΑ, 'Οκτώβριος 1930

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΤΑΚΗΣ ΣΙΩΜΟΠΟΥΛΟΣ.	Τὰ ἐκατόχρονα τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως καὶ ἡ Ἡπειρος
Β. Α. ΓΚΟΡΤΖΗΣ	Ὁ Σαμουήλ.
† ΝΕΟΦΥΤΟΣ ΔΟΥΚΑΣ.. . . .	Δύο ἐπιστολαὶ τοῦ Νεοφύτου Δούκα.
Κ. ΓΚΟΛΕΤΗΣ.. . . .	Ἡ Οἰκονομικὴ Ἡπειρος. Διὰ μίαν καλυτέραν αὔριον
Σ. Μ.	Ἐρωτες τῆς γῆς.
Γ. ΑΧ. ΒΑΝΤΖΙΟΣ	Περὶ Συνεταιρισμῶν, γι' μέρος καὶ τέλος.
† Γ. ΠΕΛΛΕΡΕΝ.	Ὑπερτάτη Θυσία—δράμα, συνέχεια.

ΚΑΘΕ ΜΗΝΑ

Νέα βιβλία (Περὶ ἀπροσώπου ποιητῆς — Ὁ Θεσμός τῆς ἀμύνης ἀπὸ χριστιανικῆς ἀπὸψεως) Εὐχαριστοῦμεν—Ἀλληλογραφία.
ΣΙΚΟΝΕΣ—Προσωπογραφίαι Ἀθανασίου Τσανάλωφ καὶ Νεοφύτου Δούκα.

ΕΛΛΟΠΙΑ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΑΙ: ΠΑΝΟΣ ΦΑΝΤΗΣ — ΤΑΚΗΣ ΣΙΩΜΟΠΟΥΛΟΣ

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΟΔΟΣ ΦΙΔΕΛΛΗΝΩΝ 25 ΙΩΑΝΝΙΝΑ

ΕΤΗΣΙΑΙ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ	ΔΡ.	75
ΔΙΑ ΤΗΝ ΑΙΓΥΠΤΟΝ	Σελ.	10
ΔΙΑ ΤΗΝ ΑΜΕΡΙΚΗΝ	Δολλ.	3

Εμβάσματα και δ,τι σχετικόν με την ύλην πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τῆς «Ελλοπίας»
Τὰ χειρόγραφα δὲν ἐπιστρέφονται

ΤΑ ΕΚΑΤΟΧΡΟΝΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ ΚΑΙ Η ΗΠΕΙΡΟΣ

Συνυφασμένη ἡ ἑλληνικὴ ιστορία εἶνε με χιλίων εἰδῶν μεταπτώσεις, ἀντιθέσεις καὶ περιπλοκάς.

Καὶ κατὰ τρόπον παράδοξον με τὴν δόξαν πάντα συντροφευμένη εἰς τὰς σκληροτέρας γιὰ τὸ ἔθνος σιγμάς, εἰς τὸ σκλάβωμα τῆς Πόλης με τὸν Παλαιολόγον, εἰς τὸν καιρὸν τῆς δουλείας με τοὺς Κλέφτες καὶ τοὺς Ἀρματολούς, εἰς τὸ πέσιμο τοῦ Σουλίου με τὸ Ζάλογγον.

Εἰς τὴν ἑλλειψιν τῆς παιδείας κατὰ τοὺς χρόνους τῆς σκλαβίας με τὰ δημοτικά τραγούδια, τὰ μυρόβλητα καὶ τὰ σύγκριτα, εἰς τὴν πρόσφατον Μικρασιατικὴν συμφορὰν με τὸ θαῦμα τῆς ἀποκαταστάσεως τῶν προσφύγων καὶ τὴν ἀντοχὴν τὴν οἰκονομικὴν τῆς χώρας.

Τὸ θαῦμα αὐτὸ τῆς πτώσεως καὶ ἀναστάσεως, τὸ θαῦμα τῆς ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἔρειπῶν ἀνθήσεως νέας ζωῆς, τὸ θαῦμα τῆς ἀναγεννήσεως τρανότερα καὶ ἐπανελημμένως ἐδίδαξεν ἡ Ἑλλὰς εἰς τὸν κόσμον, ἐπαναληφθέν ἐσχάτως ὑπὸ τῆς Γερμανίας.

Δὲν εἶε ἡ Ἑλληνικὴ ἐπανάστασις τίποτε ἄλλο ἢ μόνον ἡ ἀγλοστυροδόμοστος ἐμφάνησις τοῦ πνεύματος τῆς ἀναγεννήσεως εἰς τὰ χῶματα αὐτὰ τὰ ἱερὰ καὶ τὰ ἔνδοξα. Γιὰ τοῦτο καὶ ἀντεστάθη ἐναντίον ὅλων τῶν πειρασμῶν, ἐναντίον ὅλων τῶν προσκομιμάτων καὶ κακοτυχιῶν ἐπὶ ἐννέα δλόκληρα χρόνια.

Οὔτε τὰ λάθη καὶ αἱ ἀντιζηλίαι τῶν δοχηγῶν οὔτε αἱ περιπέτειαι τοῦ πολέμου, οὔτε ἡ ἱερὰ συμμαχία, τὴν ὁποίαν ἐπεργάσθη ὁ Μέιττερνιχ, κατώρθωσαν νὰ κάμνουν τὸ φρόνημα καὶ νὰ σβύσουν τὴν πυρκαϊάν, ποὺ ἄναψεν εἰς τὴν Πελοπόννησον, τὴν Ρούμελην καὶ τὸ Αἰγαῖον.

Πόσον μακρὰν εὐρίσκονται ἀπὸ τὴν γνώσιν τῆς κοινωνικῆς ζωῆς καὶ ἐξελίξε-

ως ὅσο θεωροῦν τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν ὡς ὑπόθεσιν τῶν προσώπων καὶ τῶν καπεταναίων, συμπαρασυρόντων δὴθεν καὶ τοὺς ὄχλους τῶν... προλεταρίων!

Τὰ δένδρα ἀνθίζουν εἰς τὴν κορυφὴν, ἀλλὰ τρέφονται με τὰς ῥίζας.

Δὲν δημιουργοῦνται ποτὲ ζῶσαι καταστάσεις καὶ δὲν προκαλοῦνται κοινωνικαὶ ἢ πολιτικαὶ μεταβολαί, ἂν δὲν πηγάζουν ἀπὸ τὴν βαθύτεραν ἀνάγκην τῆς ζωῆς καὶ

ΑΛΕΞΙΟΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

ἐὰν ἡ ἀνάγκη αὐτὴ δὲν καταστῇ συνειδητὴ εἰς τὴν ψυχὴν ὁλοκλήρου τοῦ λαοῦ, ποὺ θὰ συμβάλῃ ἐνεργητικῶς εἰς κάθε μεταβολήν, ἢ θὰ δεχθῇ παθητικῶς ταύτην.

Ἡ Ἑλληνικὴ ἐπανάστασις εἶνε ἡ ἐκδήλωσις τοῦ πνεύματος τῆς ἀναγεννήσεως, τὸ δ' ἴδιον ἐπήγαγεν ἀπὸ τὴν πίστιν ὁλοκλήρου τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ εἰς τὴν ὀντότητά του.

Ἐλέχθη ὁμως καὶ ἀπὸ ἀνθρώπους, οἱ ὅποιοι καὶ ἐιθουσιασμεῖν με τὴν ἐπανά-

στασις εἶνε καὶ ἐξαιρετικὰ τιμοῦν τοὺς ἡρώας τοῦ 21, οἱ δὲ Ἑλληνικὴ ἐπανάστασις: ποιεῖ νὰ ἀποτελῇ ὑπέροχον ἐκδήλωσιν ἡρωϊσμοῦ καὶ ἀνδρείας, ἀλλ' ἐβλαψεν γενικῶς τὴν ὑπόθεσιν τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Ὁ ἀφορισμὸς αὐτὸς πολλάκις ἀπὸ διαφόρων διευπλώθη ἀόριστα ἢ συγκεκριμέναι· καὶ ὁ Παλαμῆς καταρτάται, ποιεῖ καὶ νῦν νὰ πῇ, τὴν Ἐπανάστασιν διατυπώσαν κάπου τὴν γνώμην οἱ ὑπῆρξεν ἄστοχασίᾳ καὶ κριτικῇ.

Ἀναμφιβόλως ἔλασεν ὁ Ἑλληνισμὸς καὶ τὴν οἰκονομικὴν καὶ τὴν πνευματικὴν καὶ τὴν ἠθικὴν ἐπιφορὴν τοῦ εἰς τὸν Αἴμον σιγᾶ—σιγᾶ—τὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ 21 ἡμεῖς σήμερον. Ἐδουλεύθη καὶ ὁ ἑλληνικὸς πληθυσμὸς σημαντικὰ.

Ἀλλὰ βαθύτερον ἐξετάζοντες τὰ ποῶν ματα φανερώμεθα ἀκριτὰ καθορᾶ, οἱ δὲν ἦτο δυνατόν νὰ κρατηθῇ οὔτε ἡ ἠθικὴ οὔτε ἡ πνευματικὴ οὔτε ἡ οἰκονομικὴ ἡγεμονία τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐν τοῦ Αἴμου καὶ εἰ δικώτερον ἐπὶ τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας.

Δὲν ἐλασχεύομεθα εἰς λεπτομερείας, διότι δὲν εἶνε σκοπὸς τοῦ παρόντος.

Ἐάν ὁμως ἐπρόκειτο νὰ διαλέξωμεν μεταξὺ τῆς Ἑλλάδος ποῦ ἐδεκατίσθη ποικιλοτρόπως, ποῦ ἐπάλασε, ποῦ ἐθυσιάσθη, ποῦ ἐκάη μέσα εἰς τὴν φωτιάν τοῦ πολέμου προσφέρουσα εἰς τὴν ἱστορίαν ἢ νὰ Δραγατσάνι, ἢ νὰ Μεσολόγγι, μὴ Ἀλαμάννα, ἢ νὰν Καραϊσκάκη, καὶ μᾶλλον Ἑλλάδος ἀποκαθισταμένης εἰς κράτος χωρὶς θυσίας, χωρὶς δοκιμασίαν, ἀκόμη καὶ περισσότερον εὐρύχωρος, κατὰ τὸν τρόπον τῆς κατασκευῆς τῶν μεταπολεμικῶν μεσογυπατικῶν κρατῶν, χίλις φορές θὰ ἐπροτιμούσαμεν τὴν Ἑλλάδα τῶν θυσιῶν, τὴν Ἑλλάδα τοῦ 21.

Διότι δὲν ὑπάρχει κανεὶς διὰ νὰ ζῇσιν μία εὐχολον καὶ σιέθωσαν ζωὴν, ἀλλὰ διὰ νὰ ζῇσιν καὶ νὰ πεθάνω χαράσσοντες μίαν φωτεινὴν γραμμὴν εἰς τὴν ζωὴν καὶ τὴν σκέψιν ὅπως τὰ ἄστροι εἰς τὸ στερέωμα.

Καὶ ἡ Ἑλληνικὴ ἐπανάστασις ἐκτὸς τοῦ

δὲν ἐγέ-ετο ἀφορμὴ τοῦ ἀγῶνος τῶν Ἑθνικοτήτων εἰς τὴν Εὐρώπην τὸν 19 οὐ αἰῶνα, ἐπιδοῦσα ἀσημαντικὰ εἰς τὴν Εὐρωπαϊκὴν ἱστορίαν, ἀλλὰ καὶ καθ' ἑαυτὴν ὑπῆρξεν ἕνας ἰσχυρότερος παλμὸς ζωῆς, ἀπ' ὅσους ἴσως καὶ ἀπειθάρχητος καπότε, ἀλλὰ διὰ τοῦτο περισσότερον φυσικὸς καὶ αὐθόρμητος, ὅπως τὸν ἀσθάνονται οἱ ποσινόγονοι, ἔντονος καὶ συναίσθηματικός. Ὑπῆρξε μία φωτεινὴ γραμμὴ εἰς τὸ στερέωμα τῆς ἱστορίας.

Θέλομεν νὰ πιστεύωμεν οἱ τὰς ἐσοτὰς τῆς ἐκατονταετηρίδος τῆς Ἑλληνικῆς ἐπανάστασις δὲν τὰς ὑπεργόρευσεν ἢ συνήθαια τοῦ δοτασμοῦ τῶν ἐπετείων κ. τ. λ., ἀλλὰ μία βαθύτερα ἱστορικὴ ἀντίληψις.

Τὰ ἔθνη εἰς τὴν διονκὴ ποσείαν τῆς ἐξελλεξέως τῶν εἶνε ἀνάγκη ἂν στρέφουν κάποτε τὸ βλέμμα τῶν καὶ νὰ κοιτάζουν πρὸς τὸ ὅπισθον. Νὰ προσβλέπουν μὲ ἔντονον ψυχικότητα μερικὸς σκαθμοὺς τῆς πορείας τῶν, ποῦ δὲν ἐμποροῦν ποτὲ ἰδῆ ἡγεμονίαν.

Εἶνε ἀνάγκη νὰ προσβλέπουν τοὺς σταθμοὺς αὐτοὺς διὰ ν' ἀντιλαμβάνωνται πιστότερα τὰς ἐθνικὰς παραδόσεις τῶν καὶ ν' ἀντιλοῦν ἐκεῖθεν κουράγιο καὶ ζωτικότητα.

Αὕτη πρέπει νὰ εἶνε ἡ σημασία τοῦ ἐσοτασμοῦ τῆς ἐκατονταετηρίδος τοῦ 21 εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα καὶ κατὰ φυσικὴν συνέπειαν καὶ εἰς τὴν Ἡπείρου.

Ὁφείλομεν νὰ δηλολογήσωμεν οἱ δὲ λαὸς διησδάνθη ὑποσυνειδήτως τὴν σημασίαν ταύτην καὶ εἰς ὅλας τὰς μέχοι τοῦδε γενομένης ἐν Ἡπείρῳ ἐσοτὰς συμμετέσχον αὐθόρμητως τονώσας αὐτὰς μὲ τὸν ἰδικὸν τοῦ τρόπου τῆς συμμετοχῆς.

Ἐξαιρετικὸν ἔλαβον χαρακτῆρα αἱ ἐσοταὶ τοῦ Ζαγορίου, διοργανωθεῖσαι μίαν ἐπιτυχῶς ὑπὸ τῆς κεντρικῆς ἐν Ἀθήναις ἐπιτροπῇ· καὶ τῶν κατὰ τόπου μικροτέρων τοιούτων. Δὲν πρόκειται ἀσφαλῶς περὶ ἄκρον τοπικισμοῦ, ὅπως ὑπέθεσαν μερικοί, ἀλλὰ περὶ εὐλοβοῦς λαοκρατίας τοῦ παρελθόντος ὅπως γνωρίζουν καὶ δύναται νὰ τὸ τιμοῦν οἱ Ζαγορίσιοι.

Μία ἄλλη ἐπιτυχία τῶν ἐσοτῶν ἦτο ἡ ἀποκατάστασις τῆς ἀγαθῆς φήμης Διονυσίου

οῦ τοῦ Φιλοσόφου, ἡ ἐντειχισθεῖσα πλάξ εἰς τὸ σπήλαιον τοῦ Φρουρίου πρὸς τὴν ἱμνὴν, ὅπου ἐκρύβη, θὰ γνωστοποιῇ τὴν ἀλήθειαν οἱ Διονυσιοὶ δὲ ἐπισκόπος Τρίκκης, δὲν ὑπῆρξε σκυλόσοφος, ἀλλ' ἐθνικὸς μάστιγος.

Ἐσημειώθησαν βεβαίως καὶ μερικοὶ παραλήψεις. Θὰ λησμονηθῇ κατὰ τὰ φαινόμενα μέχρι τῆς Γεωργίου Σταύρου, ὁ δὲ Γεωργίος Ἀβέρωφ θὰ τμηθῇ ὅλως ἐπαρξιακῶς εἰς τὸ Μέταρρον, χωρὶς αἱ Ἀθῆναι, ποῦ εἶνε καταστολισμέναι ἀπὸ τὰ ἰδρύματα τοῦ ἰδῆ λαβόντων εὐδυσίαν, ὅπως δὲν θὰ τὸν ἐνθυσμηθῇ προφανῶς οὔτε τὸ ἑλληνικὸν ναυτικόν, ποῦ ἐδοξίσθη χάρις εἰς τὸν Γεωργίον Ἀβέρωφ.

Καὶ ὁ Δομπόλη, ὁ ἰδρυτὴς τοῦ Καποδιστριακοῦ Πανεπιστημίου μόλις ἤξιωθη ἐνδὲς τηλεγραφῆματος τοῦ κ. Πουτάνεως.

Ἀλλὰ δὲν ἔχομε ἀνάγκη οἱ Ἡπειρώται οὔτε ἀπὸ τῆς Πανελληνίους ἐσοτῆς, οὔτε ἀπὸ τῆς ἐκφρασίαν τιμῆς καὶ εὐχαριστίας τοῦ ἔθνους διὰ νὰ ἐνοήσωμεν τὴν ἀξίαν τῶν προγόνων μας, τὴν σημασίαν τῶν τελουμένων ἐσοτῶν καὶ τὸν ἰδικὸν μας προορισμόν.

Ἐρὸ παντὸς ἀντιλαμβάνομεθα πλήρως

τὴν τριτην ἀποστολὴν μας. Ὅπως ἐξήσαμεν τὴν τελευταίαν δεκαετίαν χωρὶς ἐπανάστασις ἐν μέσῳ τοῦ φαύλου κύκλου τῶν ἐπανάστασεων, ὅπως ὑπῆρξαμεν νομοταγεῖς ἀνέμεσα εἰς τὰς ἀνταρσίας τῶν ἄλλων ἐπαρχιῶν διὰ τὰ οἰκονομικὰ βάρη, ὅπως ἐδεχόμεθα καθ' ὅλα ΠΟΔΙΤΑΙ, ἔτοι θὰ ὑπώσωμεν εἰς τὸ πανελλήνιον καὶ θὰ ἐπιβάλλωμεν τὸ λαβὼν τοῦ ΠΟΔΙΤΙΣΜΟΥ, τῆς νομοταγίας καὶ τῆς εἰρηνικῆς ἀνυπτύξεως ὅς τέτραμα τῆς πορείας ποῦ ἤρχισεν μὲ τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν καὶ ὡς ἀρχὴν μᾶλλον νέας ἐποχῆς.

Ὑποσχόμεθα τὰ ἐλπιζόμενα ἀντιτίθωμεν τῶν προγόνων μας καὶ, ὅπως ἐκεῖνοι, νὰ γίνωμεν οἱ πρωτοπόροι τῆς δημοκρατίας τοῦ συγχρόνου ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ.

Ὑπὲρ πάντας τοὺς ἄλλους ἡμεῖς οἱ Ἡπειρώται δικαιοῦμεθα νὰ ἀγαθὰ ἔθνη τὸ τοῦτο βάρος.

Αὐτὰ μᾶλλον διδάσκον καὶ μᾶλλον ἐπιβάλλουν αἱ παραδόσεις μας, ἔντονα ζωντανεῖν μένει εἰς τὴν ψυχὴν μας καὶ ἀπὸ τὰς τέλους μένας ἐσοτῆς.

ΤΑΚΗΣ ΣΙΩΜΟΠΟΥΛΟΣ

Ο ΣΑΜΟΥΗΛ

ὑπὸ Β. Α. Γ. ΚΟΡΤΖΗ

Μίαν παγετὴν ἡμέραν τοῦ Δεκεμβρίου μία μύρην σκιὰ ἀνέβαινε τοὺς ἀπὸ τῆς βράχους τοῦ Σουλίου ἀπὸ τὸ μέρος τοῦ ἁλίου Φίχτη. Ὀλίγον κατ' ὀλίγον διεγύρρετο μίαν ἀνθρωπίνην μορφήν, ἕνας πτωχὸς καὶ ρακένδυτος καλὸς ἄνθρωπος μὲ πρόσωπον ἀσκητικὸν καὶ μάτια γαλανὰ καὶ ἐκστατικά. Ὁ καλὸς ἄνθρωπος πηδᾷ ἀπὸ βράχον εἰς βράχον καὶ ἀνέβαινει γοργὰ καὶ εὐκίνητος τὰ ἀίματωσκαμμένα ἐκείνα βουνὰ τὰ ὅσα καθύψιστον οἱ ἀειμνηστοὶ ἄγιοι τῶν Σουλίου. Φθά νες ὅτῃ Σαμωνίβη καὶ τότε μόλις νίβεται ἀντιληπτὸς ἀπὸ τοὺς Σουλίου, οἱ ὅσοι οἱ περιέργοι καὶ καχυποποῖτοι συγκεντρῶνται περὶ αὐτὸν καὶ τὸν περιεργάζονται. Ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς ἦτο ἄγνωστος εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα. Κανεὶς δὲν τὸν ἤξευρε μέ-

σα ὅτῃν καρδίᾳ τοῦ Σουλίου.

Ὅλοι τὸν ἐρωτοῦν καὶ τὸν ἐξετάζουν ἀλλ' ὁ ἀσκητὴς δὲν ἐμπεῖ, δὲν ἀπαντᾷ, δὲν προσέχει σὲ κανένα, δὲν βλέπει κανένα. Ἐκεῖ σιωπᾷ τὰ γαλανὰ τοῦ μάτια πρὸς τὸν οὐρανὸν καὶ δάκρυα ἀφθόνα ἀλκῶνουν τὸ λυπημένον τοῦ προσώπου.

Ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἡ συγκέντρωσις τῶν περιέργων αὐξάνει καὶ τὰ ἀτρομῆτα ἐκεῖνα παλληκάρια ἀσθάνονται ἕνα ἑκούσῳ ἄρα νὰ περῇ ἀπὸ τὴν καρδίαν τοῦ ἐμπρὸς εἰς τὸν μυστηριώδη ἐκείνον ἀσκητὴν, ποῦ ἦτο νὰ ἐρηνήσῃ ἐπάνω ὅσοι ἀίματωσκαμμένα βουνὰ τοῦς.

Εἰς μίαν στιγμὴν ἕνας καλὸς Σουλίου πλῆσιζεν καὶ μιλῇ γλυκὰ ὅσον καλὸς ἄνθρωπος. Τὸν παρκαλεῖ νὰ πᾶν νὰ κἀνὴν πονεῖν στο σπητι τοῦ, νὰ φάγῃ καὶ νὰ

ἔμποσταν. — "Ἐλα, καλόγερε, σήκου, τοῦ λέγει καὶ τὸν πέρνει ἀπὸ τὸ χέρι, καὶ τότε πετάγεται ὄρθος ὁ καλόγηρος καὶ μὲ τὸ βλέμμα γεμάτο ἀστράπης καὶ μὲ φωνὴ κεραυνό φωνάζει.

«Φύγετε ἀπ' ἐμπρός μου, τέκνα τῆς ἀπωλείας».

"Οἱοὶ ἐκείνοι οἱ ἄνθρωποι οἱ ὅποιοι ἐκατὸ φορὲς εἶδον τὸν θάνατον κατὰμα-
τα καὶ δὲν ἐφοβήθησαν τραβήχτηκαν ὅ-
λοι πίσω καὶ μαῦρο σύννεφο ἐπέρασε ἀπὸ
τὰ μάτια τοῦς.

— Φύγετε κατηγμένοι, φωνάζει ὁ κα-
λόγερος, φύγετε καὶ μὴ κολάζετε τὴν
ψυχὴν μου περισσότερο. "Ἠγγι ἐν ἡ τε-
λευταία κρίσις, ἡ κατὰρα τοῦ Κυρίου ἐφ'
ὕμῃς καὶ τὰ τέκνα ὑμῶν, Αἰδοῦ ἐπὶ λι-
θοῦ δὲν θά μείνῃ ἀπὸ τὰ σπιτῖα σας, τὰ
κοράκια καὶ τὰ γρόμικ θά κατασπαράξουν
τὰς σάρκας σας. "Ἡ σκληρικὴ καὶ ἡ ἀτιμὴ
αὐτὰ διὰ τὰς γυναῖκες σας. "Ο ὁλεθρὸς τοῦ
Κυρίου ἐφ' ὑμῶν. Φύγετε, ἡγγικεν ἡ τε-
λευταία κρίσις, καὶ ἡν θά τιμωρηθῆτε,
σεῖς οἱ ἀλιτῆρες ποῦ κρῆσατε τὸ μα-
ρτυρί σας νὰ μωχλιάσῃ, τὸ τουφέκι σας
νὰ σκοουργιάσῃ καὶ τὸ σπῆξί σας νὰ
κόβουν ἡ γυναῖκες σ' ἐς πορνεία. Σεῖς
ποῦ ἔρχασατε τὴ γυνῆ σας καὶ δέχε-
σθε τὰ ἄνομα δῶρα τοῦ κλητοῦ Βεζύρη.
Φύγετε! σεῖς ποῦ φορᾶτε τὰ ἀτιμὰ δῶρα
τοῦ Τούρκου ποῦ ἐπότισε μὲ τὸ αἷμα
τῶν πατέρων σας τὰ βουνά σας. Δὲν ἤ-
σθε πλέον στρατιῶται τοῦ Χριστοῦ σεῖς,
ἦσθε ἀνάξιοι νὰ λέγεσθε Σουλιῶτες. Πί-
σω ὄλοι!

Καὶ ὁ καλόγηρος ἄγριος, βλοσυρὸς, ἀ-
πείσιος, μεγαλοπρεπὴς ἐβάδισεν διὰ μέ-
σου τῶν καταπονημένων Σουλιῶν πρὸς
τὸ Κόδινι καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ ἐκκλησά-
κι τῆς Ἀγ. Πικραμενῆς.

Ἐυρίσχομεν περὶ τὸ τέρμα τοῦ Δεκεμ-
βρίου τοῦ 1801. ἐπ' αὐτὸ εἰς τὸ Σούλι. Εἴ-
ναι παραμοναὶ τῶν Χριστουγέννων καὶ
ἡσυχία πλέον ἐτοιμάζονται οἱ ἥρωες ἐκεῖ
νοὶ νὰ ἐορτάσουν τὴν γέννησιν τοῦ Χρι-
στοῦ. Πρὸ δύο μηνῶν εἶχον συντριφῇ
τὴν τρίτην μεγάλην ἐκστρατείαν τοῦ Ἀ-
λῆ—Πασσᾶ, ὁ ὅποιος κατησχυμένους ἔ-
φευγε δρομαίως πρὸς τὰ Γιάννινα ἐγκα-
ταλείπων νεκρούς, τραυματίας, ἀχμαλώ-
τους καὶ ὁλόκληρον τὸ στρατόπεδον τοῦ
εἰς χεῖρας τοῦ ὁμοσμένου ἔχθρου τοῦ
Λάμπρου Τζαβέλλα.

"Ἀλλ' ὁ Ἀλῆς δὲν ἦτο ὁ ἄνθρωπος ποῦ
ἀπελπίετο εὐκολά. Βλέπων ὅτι ἦτο ἀδύ-
νατον νὰ ὑποτάξῃ τὸ Σούλι διὰ πολέμου,
ἀπέβαλε τὴν λεοντίνην καὶ ἐνεδύθη τὴν ἀ-
λωπεινὴν. Ἀπεφασίσε νὰ μεταχειρισθῇ
τὴν ἀπάτην, τὴν διαφθορὰν καὶ τὴν διαί-

ρεσιν.

"Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς ἀνταλλαγῆς ἐπισή-
μων τινῶν αἰχμαλώτων Τούρκων τοὺς ὁ
ποῖους οἱ Σουλιῶτες ἀφήκαν ἐλευθέρους
ἀπὸ τοὺς ἐφωδίασαν μὲ διάφορα δῶρα,
ὁ Ἀλῆς ἀντακοδίδων δῆθεν τὰ δῶρα ἀ-
πέστειλε στοὺς Σουλιῶτες διακοσίους πενήν-
τα ὠραιοτάτες φλοκάτες, τριακόσια ζεύ-
γη τσαρούχια, σαράντα πλήρεις στολὰς
γυναικῶν, πολλὰ καλύμματα τῆς κεφα-
λῆς χρυσοκέντητα, μεγάλην ποσότητα
λεπτοῦφαντα βαμβακερὰ παντὶ διὰ ὑπο-
κάμισα καὶ φοστανέλλες καὶ ἐν γένει
πάν ὅ,τι συνετέλει κατὰ τὸν Περρκιβὸν
«ὅπως διαφθορῶσιν διὰ τῆς δωροδοκίας
καὶ πολυκλείας οἱ ὀρεσιβίτοι ἐκείνοι ἄν-
δρες».

Τὰ δῶρα ταῦτα ἐπηκολούθησε ἡ ἀπο-
στολὴ καὶ ἄλλων πολυτελεστέων καὶ ὑ-
στερα μὲ τὴν σειρὰν καὶ ἀρκετὰ πουργιὰ
καὶ ἀφθονοὶ ὑποσχέσεις καὶ συγγινητικὰ
γράμματα καὶ πατρικὰ συμβουλαὶ καὶ ἀ-
γαπητὰ μου παιδιὰ, σὺν ἔχῳ ἑσῶς παιδιὰ
μου καὶ καμάρι μου, κουρμπάνι νὰ σας
γίνω. Τὶ τοὺς δέλω τοὺς ἀρβανιτᾶδες γιὰ
νὰ μοῦ τρῶνε χαράμι τὸ ψωμί; Μὴν ἀκού-
τε τοὺς Τζαβέλλαιους ποῦ σας πέρνουν
«στὸ λαιμὸ τοῦς. Ἐμένα ν' ἀκούτε τὸν
πατέρα σας». Ἀτυχῶς εὐρέθησαν οὗκ ὀ-
λίγοι οἵτινες ἤρχισαν ἀναφανδὸν νὰ ἐπι-
δεικνύουν τῆς φλοκάτες καὶ τὰ τσαπράξι
αὐτοῦ Βεζύρη καὶ νὰ λένε εἰς τὰς συνε-
λεύσεις ὅτι «τὸ ψωμί καλύτερα τρώγεται
μὲ τὸ μέλι ἢ μὲ τὸ ξύδι» καὶ τὸ σπέρμα
τῆς διχονοίας, τῆς διαφθορᾶς καὶ τῶν ἀντ-
εγκλίσεων μεταξὺ τῶν διαφόρων καπετα-
νίων ἤρχισε νὰ βασιλεύῃ ἐπικινδυνῶς.

"Ἡ στιγμή ἦτο κρίσιμος διὰ τὸ Σούλι,
γιατὶ ὁ Ἀλῆς ἀσχετῶς τῶν δολίων αὐ-
τῶν ἐνεργειῶν τοῦ ἤρχισε καὶ νὰ κτίσῃ
πυρετωδῶς διάφορα μικρὰ φρούρια περὶ
τοῦ Σουλίου. Εἶνεν ἤδη σχεδὸν ἐτοιμὸς
τὸ κάστρο «στὸ Γλυκὺ. «στῆς Περκατῆς,
«στὴν Τσεκουράτη, «στὸ Θερικίσι, «στὰ
Τσαρίτζανα, «στὴ Ζερμὴ, «στῆς Κοντά-
τες, «στὸ Ρωμανό, «στὸ Σιστρούνη, «στὴ
Λουμπορίτσα καὶ τὸ σπουδαιότερον ἀπ' ὅ-
λα ἐκεῖνο ποῦ ἦτο «στὰ Βίλια, τὸ ὁποῖον
ἀπέκλυσε ὀριστικῶς τὸ μόνον μονοπάτι
ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἠδύναντο ἀνερχόμενοι οἱ
Σουλιῶται νὰ κατέρχωνται εἰς τὴν παι-
διάδα.

Εἰς τὴν κρίσιμον ἐκείνην στιγμήν ὁ
Σαμουὴλ ἀνῆρχετο τοὺς βράγχους τοῦ
Σουλίου καὶ κατεκεραυνῶνε τοὺς πάντας
μὲ τὴν τραχείαν ἐκείνην καὶ προφητικὴν
ῥῆσιν τοῦ «ἡγγικε ἡ τελευταία κρίσις».

"Ο Περρκιβὸς ὁ ὅποιος τὸν εἶδε καὶ
τὸν ἤκουσε λέγει τὰ ἑξῆς:

«Ἐκαστος βράχος ἐχρησίμευεν τῷ Σα-

μουὴλ ὡς βῆμα, ἐνθα ἐκίρυντε τὸν λό-
γον τοῦ Θεοῦ, καὶ ἕκαστον σπηλαιον
ὡς ναὸς, ἐνθα ἐδέετο πρὸς ἀποτροπὴν
τῆς «τελευταίας κρίσεως». Αἱ ὀμιλίαι τοῦ
καὶ ἡ πίστις τοῦ ἦσαν ἱκανὰ νὰ συγκινή-
σωσι καὶ τὰ δένδρα καὶ τὰ ὄρη. Τὰ
πλάγη ἄγρια τοῦ Σουλίου ἐσθίοντων,
ὡς τὰ κεσέμια τῶν ποιμνίων εἰς τὴν φω-
νὴν τοῦ ποιμένος ἄνδρες καὶ γυναῖκες
ὠρλίζοντο ὅτι θά χυρῶσι τὸ αἷμα τοῦς
διὰ τὴν πατρίδα. "Ολα τὰ δῶρα τοῦ Ἀλῆ
επετάχθησαν ὡς σατανικά, δλαὶ αἱ διχόνοι
αὶ εἰσῆλθον, δλαὶ αἱ φιλοδοξίαι ἐξηφανί-
σθησαν, καὶ ὁ μοναχὸς ἐκείνος ὁ ἀγνω-
στος ἐδεσποῖεν ἐν τοῖς συμβουλοῖς ὡς
μοναρχης, παρὰ τοῖς δυσπραγοῦσι ἐχρη-
μευεν ὡς ὑπρέτης καὶ παρὰ τοῖς πολεμι-
σταῖς ὡς πρῶτος ἐν ἀνδρείᾳ, λαμβάνων
τὰς ἐπικινδυνωδέστερας θέσεις καὶ ἐνδου-
σιώδης ῥήτωρ καὶ ὀδηγὸς ἀφιλοκερδῆς,
ἀδιάρρητος καὶ ἀνευ φιλοδοξίας.»

"Ο Πουκεβίλ λέγει «Ἀνὴρ οἷος ὁ Σα-
μουὴλ θά πῶναιτο ἴσως νὰ μεταβάλλῃ
τὰς τύχας τῆς Ἑλλάδος, ἂν εἶχε σημά-
νῃ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ ἡ ὥρα τῆς ἐλευθε-
ρίας.

"Ο Φίνλεϋ τὸν ἀποκαλεῖ ὑπέροχον πο-
λέμαρχον, ἀρχηγὸν λαοῦ, προφητικόν,
πληρὴ συνέσεως, ἀνδρείας, κατερίας
καὶ τιμιότητος.

"Ἀλλὰ τίς ἦτο ὁ Σαμουὴλ; Πλείστα
γινώσκαι ὑπαρχοῦσιν περὶ τοῦ μυστηριώ-
δους τούτου προσώπου. Μερικοὶ σύγχρο-
νοὶ τοῦ ὑπεστήριζον ὅτι ἦτο ἀνώτερος ἀ-
ξιωματικὸς τοῦ Ρωσικοῦ Στρατοῦ, ἡ
Τουρκικὴ Κυβέρνησις ἐν τῇ σοφίᾳ τῆς ἐ-
ξέλεξε αὐτὸν ὡς ἱακωβίνον, ὁ λόγιος
Ἀθαν. Πετρίδης λέγει ὅτι ἦτο ἐκ τοῦ
ἀρμοσίου τῆς Παγωνιανῆς, ὁ ἱστορικὸς
Φίνλεϋ τὸν θεωρεῖ Ἀνδρίον. "Ο Ἀλῆ—
Πασσᾶς τὸν ἠθελε μοναχὸν τοῦ Τάγμα-
τος τοῦ Ἁγίου Βασιλείου, ὁ συγγραφεὺς
τῶν Παραλλήλων Βίων Ἀνασ. Γούδας ὑ-
ποστηρίζει ὅτι κατήγετο ἀπὸ τὴν Γουριά-
νισταν καὶ ὅτι ἦτο μετὰ τοῦ περιφήμου
Παπαδημήτρη τοῦ ἠραϊκῶς μαρτυρίαν-
τος ἐν Θεσσαλίᾳ εἰς δύο ἐκλεκτοὶ μαθη-
ταὶ τοῦ Ἁγίου Κοσμά τοῦ Αἰτωλοῦ. Γνω-
στὸν δὲ εἶναι ὅτι ὁ Ἅγιος Κοσμᾶς λόγι-
ος ὢν καὶ πειστικὸς εἰς τὸ ἔπακρον
εἰς τὰς ὀμιλίαις τοῦ, ἐπεχείρησε νὰ ἐκρι-
ζῶσιν τὴν διαφθορὰν τῶν ἡσῶν, νὰ ἀνα-
κόψῃ τὸ ῥεύμα τοῦ ἐξισλαμισμοῦ καὶ νὰ
ἐνισχύσῃ τὸ φρόνημα τῶν χριστιανῶν
εἰς τὴν εὐσεβείαν καὶ τὴν πίστιν εἰς τὴν
ἐλευθερίαν τοῦ Γένους. Πρὸς τὸν αὐτὸν
σκοπὸν, εἶναι γνωστὸν, ὅτι ἀπέστειλεν
εἰς Θεσσαλίαν τὸν Παπαδημήτρη τὸν
κτισθέντα ὁλοζώντανον εἰς τὸν τοῖχον ὁ
πὸ τοῦ Ἀλῆ Πασσᾶ. Πρὸς τὸν αὐτὸν

σκοπὸν, φαίνεται ὅτι ἀπέστειλε εἰς τὸ
Σούλι καὶ τὸν Σαμουὴλ. Οὗτος ὅμως ἵνα
ἐπιτύχῃ κάλλιον τοῦ σκοποῦ τοῦ, εἰς οὐ-
δὲνα ἐφανερώναν τὴν καταγωγὴν τοῦ,
προκαλῶν διὰ τοῦ μυστηρίου τὸ δέος
καὶ τὸν φόβον καὶ διὰ τῶν ἔργων τοῦ
τὸν σεβασμὸν.

"Ἡ ἀγιότης τοῦ ἡθους καὶ ἡ ἀπαράμιλος
ῥητορικὴ ἱκανότης τοῦ Σαμουὴλ, τὸ θάρ-
ρος τοῦ ἐν τοῖς κινδύνους, ἡ εὐστροφία
τοῦ πνεύματος τοῦ καὶ ἡ πολεμικὴ ἀξία
τοῦ ἀνέδειξαν εἰς βραχὺ διάστημα τὸν
Σαμουὴλ «πατέρα τοῦ Σουλίου».

Εἰς τὴν φωνὴν τοῦ οἱ Σουλιῶται ἐν-
θουσιάζοντο, εἰς τὰς διατιθεῖς τοῦ ὑπὲρ
κοῦνον ἀνευ ἀντιλογίας. "Οπου αὐτὸς ἐκεῖ
καὶ ἡ ὁμόνοια καὶ ἡ πίστις. Ἐν τῷ μετα-
ξὺ κατεσκεύαζεν χαρὰκώματα, ἀνῆγειρε
πύργους καὶ πολλὰς αὐτὲς διηύθυνε τὰ
ἐκ δύο πυροβόλων αποτελουμένον πυρο-
βολικὸν τῶν Σουλιῶν. Ἀπὸ καιροῦ
εἰς καιρὸν ἐγενετο ἄφαντος. Ἀπῆρχετο
εἰς τὰς γειτνιαζούσας ἀγοράς ἵνα προμη-
θευθῇ τροφὰς καὶ πολεμοφόδια, ἀπὸ ἀν-
τήλλατος δια κομβολογίων, φυλακτῶν
καὶ εἰκόνων. Μετημφισμένος ὡς ἐπαί-
της, πολλάκις εἰσῆρχετο εἰς τὰ στρατό-
παιδα τοῦ Ἀλῆ—Πασσᾶ. Τετράκις δὲ
ὡς δερβίσης ἐφθάσε μέχρι τῶν σεραγίων
τοῦ Βεζύρη. Αἱ ἀπειλαὶ τοῦ Ἀλῆ καὶ οἱ
ἀφορισμοὶ τοῦ Μητροπολίτου τὸν ἄφηναν
ἀσυγκίνητον. «ὁ θάνατος, ἔλεγε, εἶναι
ἡ ἀσφαλέστερα ὁδὸς ἡ ἀγεῖν εἰς εὐτυχέ-
στερον μέλλον· ἰδοὺ ἡ τελευταία κρίσις,

Καὶ διὰ τοῦτο ἀπεκαλεῖτο ὁ Σαμουὴλ
«ἡ τελευταία κρίσις».

Τέλος ὁ προμαχὸν τοῦ Ἀλῆ—Πασσᾶ εἰς
τὰ Βίλια συνεπληρώθη. Ἐκατὸν ὀγδοήκον
τα ἐκλεκτοὶ Τουρκαλβανοὶ ἐγκατεστάθησαν
ἐν αὐτῷ μετὰ τεσσάρων πυροβόλων καὶ
ἀφθόνων πολεμοφοδίων καὶ τροφῶν. "Ο ἀ-
ποκλεισμός τοῦ Σουλίου ἀπέβαινεν δεινός.
"Ο Σαμουὴλ μίαν σκοτεινὴν νύκτα φεύγει
κρυφὰ ἀπὸ τὸ Σούλι φέρων ὑπὸ τὸ ῥάσον
μὴ σακκούλα μακρὰ καὶ στενὴν γεμάτην
ἐκλεκτὸν μπαρούτι, τρέχει πρὸς τὰ Βίλια
καὶ ὡς ὁ δαίμων τοῦ ὀλέθρου ἔρπει διὰ
μέσου τῶν πουργαρίων καὶ φθάνει εἰς τὸν
τοῖχον τοῦ πύργου. Εἶχε διακρίνει ἐκεῖ μι-
αν ὀπὴν ὑδρεύσεως τὴν ὁποῖαν εἶχον κα-
τασκευάσῃ οἱ Τούρκοι διὰ νὰ εἰσέρχεται ἐ-
λευθέρως τὸ νερὸ τῆς βροχῆς ἀπὸ τὴν ἀ-
πέναντι χαράδραν εἰς τὴν δεξαμενὴν τοῦ
φρουρίου. Θέτει ἐκεῖ τὸ σακκίδιον τῆς πυ-
ρίτιδος καὶ φεύγει. Δὲν τὸ ἀνάβει. Θέλει ὁ
μυστηριώδης ἄνθρωπος νὰ ἀσπῇ τὴν ἐντὶ
πῶσιν τοῦ θαύματος. Τρέχει πρὸς τὸ Σού-
λι καὶ τὸ πρῶτον συναθροίσας πάντας τοὺς
πολεμιστὰς καὶ ἐξελθὼς πικρῶς καὶ προ-
φητικῶς τῷ τρόπῳ τὰς παλαιὰς ἀμαρτίας

των, ἐπαναλαμβάνων πάντοτε ὅτι πλησίον εἶναι ἡ τελευταία κρίσις, ἐρωτᾷ ἂν μετενόησαν. Μία ἡγήσθη φωνὴ ἀπὸ παντοῦ· Κύριε ἐλέησον». Τότε ὁ Σαμουὴλ μεγαλοπρεπῆς καὶ ἐκστατικός φωνάζει «Ἐν ταύτῃ τῇ νυκτὶ περνοῦνται τὰ τεῖχη τῆς Ἱερικουῦς» ἐὰν μεταμελήθητε καὶ ἂν διακόσιοι ἄνδρες καὶ πενήκοντα γυναῖκες εἰσθε πρόθυμοι νὰ με ἀκολουθήσετε, φέροντες οἱ μὲν ἄνδρες ὅπλα· αἱ δὲ γυναῖκες σάκκους κενούς.»

«Ὅλοι, ὅλοι καὶ ἀμέσως» ἐρώναξαν ἐν μιᾷ φωνῇ οἱ Σουλιῶται.

«Οὐδέποτε, γράφει ὁ Πουκεβίλ, οἱ Ἰσραηλίται ἐδείξαν τόσην ἀνυπομονησίαν πρὸς κατάντησιν τῆς παρὰ τὰς ὁχθας τοῦ Ἱερικουῦς».

«Ὅχι ἀμέσως καὶ ὅχι ὅλοι, διατάσσει ὁ Σαμουὴλ, ἀλλὰ τὸ βράδυ καὶ οἱ ἑξῆς.»

Μόλις ἐνύκτωσε ἐξέκρινον τὰ ἀτρόμητα ἐκεῖνα παλληκάρια προσηγουμένου τοῦ καλλογήρου πρὸς ἄγνωστον διεύθυνσιν. Ὁ Σαμουὴλ εἰς οὐδὲν ἀνεκκίνησε τί ἐσκέπτετο νὰ πράξῃ τὴν σκοτεινὴν ἐκείνην νύκτα. Αἱ γυναῖκες ἠκολούθουν. «Ὅταν ὁ μικρὸς αὐτὸς στρατὸς ἐφθασεν εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ Φρουρίου Βίλμα ὁ Σαμουὴλ διατάσσει νὰ μείνωσιν ἐκεῖ κεκρυμμένοι καὶ λουφάζοντες, ἅμα δὲ ἀκούσωσιν τὴν φωνὴν τοῦ τότε νὰ σπεύσωσιν πρὸς αὐτὸν ξιφῆρες καὶ ἀλλομάχοντες. «Ἰδοὺ, εἶπεν, περνοῦνται τὰ τεῖχη τῆς Ἱερικουῦς» καὶ προχωρεῖ πρὸς τὸ Φρούριον. Οἱ Σουλιῶται κρατοῦν τὴν ἀναπνοὴν των καὶ περιμένουν.

Ὁ Σαμουὴλ προχωρεῖ, κατόπιν παῖρνει ἑστὰ χεῖρα τὸ καρποφύλι τοῦ σκοπεύει εἰς τὴν πρὸ πολλοῦ καλῶς ἐπιστημασμένην ὁπλὴν καὶ πυροβολεῖ ἐξ ἀποστάσεως μόλις εἴκοσι βημάτων. Ἡ κρυμμένη πυρρίτις ἀναφλέγεται ἀμέσως καὶ ἐκρηγνύει ἐπακολουθεῖ φοβερά. Τρέχουν οἱ Σουλιῶτες πρὸς τὸν Σαμουὴλ. Ἄεμπρὸς παιδιὰ μου φωνάζει ὁ φοβερὸς καλὸς γέρος καὶ πρῶτος ὁμιλῶν εἰς τὴν διὰ τῆς χαλᾶστρας. Ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ κατεσφάγησαν οἱ διασπέντες ἐκ τῆς ἐκρηγνύουσας τοῦρκου. Τότε αἱ μὲν γυναῖκες ἐκένωσαν εἰς τοὺς σάκκους των τὰς ἀποθήκας καὶ μετακόμισαν δρομαίως εἰς τὸ Σούλι δ, καὶ μετὰ τὴν ἐκείνην νύκτα, οἱ δὲ ἄνδρες ἐπολιόρκησαν τοὺς εὐρισκομένους εἰς τοὺς λοιποὺς πύργους τοῦρκους, οἱ ὅποιοι ἐντρομοὶ ἐκ τῆς ἀνατινέξεως τοῦ πρώτου πύργου καὶ τῆς σφαγῆς ἐρρίπτον ἐκ τῶν παραθύρων τὰ ὅπλα των εἰς σημεῖον ὑποταγῆς, ἀλλὰ καθ' ἣν στιγμήν οἱ Σουλιῶται συνήθρονον ταῦτα. οἱ Τούρκοι πυροβολοῦσιν. Τότε ὡς κεραυνὸς ἀκούεται ἡ φωνὴ τοῦ Σαμουὴλ «Θάνατος εἰς τοὺς ἐχθρούς τοῦ Κυρίου». Οἱ Σουλιῶται ἐφορροῦν ἀκράτητοι καὶ ἐντὸς βραχέως διαστήματος σφαγῇ-

σαν μέχρις ἐνδὸς πάντες οἱ Τούρκοι. Μετ' ὀλίγον ὁ στρατὸς τοῦ Σαμουὴλ ἐπανήρχετο ἐν θριάμβῳ εἰς τὸ Σούλι, ὁ δὲ Σαμουὴλ κλησθεὶς εἰς τι σπήλαιον παρὰ τὴν Ἀγίαν Παρασκευὴν οὐδένα ἐδέχετο ἐπὶ ὀκτὼ ἡμέρας, ἀλλὰ τρώγων μόνον ἄρτον ξηρὸν προσήχετο.

Αὐτὸς ὑπῆρξεν ὁ Σαμουὴλ. Οἱ ἀγῶνες του ὑπῆρξαν οἱ ἀγῶνες τῶν Σουλιωτῶν. Κατὰ τὴν τελευταίαν πολιορκίαν τοῦ Σουλίου ἐθριάμβευσεν πάλιν τὸ πνεῦμα τοῦ Σαμουὴλ. Ἀλλ' ἡ μυστικὴ ἐκστρατεία τοῦ τυράννου καὶ ἡ προδοσία ἐκεῖνων οἱ ὅποιοι ἐκρυψαν διακοσίους Τουρκαλβανούς ἐντὸς τῶν εἰκῶν των, μέσα εἰς τὴν καρδιά τοῦ Σουλίου, καὶ ἡ διχόνοια ἠνάγκασεν τοὺς γενναίους ἐκείνους νὰ συνθηκολογήσωσιν πρὸς τὸν Ἀλῆ Πασσά. Ποῖος δὲν ἀνέγνωσε μὲ παλμούς τὰς περιπετείας τοῦ τελευταίου τοῦτου ἀγῶνος τῶν Σουλιωτῶν; Ποῖος ἀγνοεῖ τὴν ἀπεγνωσμένην ἀντίστασιν τοῦ Σουλίου ἐναντι πολλαπλασίου ἐχθροῦ, καὶ ἀκόμη ἐναντι τῆς πείνης, τῆς δίψης, τῆς κακουχίαν καὶ τῆς προδοσίας τοῦ Πηλίου Γούση; Καὶ ποῖος δὲν ἐνθυμεῖται τὴν συνθηκολόγησιν καὶ τὴν παρασπόνδιαν τοῦ Ἀλῆ-Πασσά;

Ὁ Ἀλῆς ἐκύρωσε τὰς συνθήκας τὴν 12 Ὀκτωβρίου 1803, καὶ οἱ Σουλιῶται ἐφευγον πλεον ἀπὸ τὰ βουνά των εἰς τρία σώματα.

Καὶ ὁ Σαμουὴλ;

Αὐτὸς ὑπηρετεῖ ἀκόμη τοὺς Σουλιῶτες. Παρέμεινε εἰς τὸ Κούγκι, μετὰ πέντε ἡμερῶν ὡς ἀντιπρόσωπος τοῦ Σουλίου ὅπως παραδώγῃ τὸν πόρον εἰς τοὺς ἀντιπροσώπους τοῦ Ἀλῆ.

Μεγαλοπρεπὴς ἐν τῇ δυστυχίᾳ ἵσταται ἐν τῷ μέσῳ τοῦ Ναοῦ τῆς Ἀγίας Παρασκευῆς καὶ ἀναμένει τοὺς ἀντιπροσώπους τοῦ Ἀλῆ.

Μετ' ὀλίγον εἰς γραμματεὺς τοῦ Ἀλῆ ἀκολοθούμενος ὑπὸ μεγάλης ὁμάδος Τουρκαλβανῶν εἰσέρχεται εἰς τὸν ναόν, ὁ ὅποιος ἐχρησίμευεν καὶ ὡς πυρριδαποθήκη τῶν Σουλιωτῶν. Μετὰ τοὺς τυπικοὺς χαίρετισμούς καὶ τὴν ἀνταλλαγὴν τῶν συνθηκῶν, ὁ γραμματεὺς τοῦ Ἀλῆ-Πασσά λέγει εἰς τὸν Σαμουὴλ.

—Δὲν μοὶ λές βρὲ ντεληπαππά τὸ ξέρεις ὅτι τώρα εἶσαι ἑστὰ χεῖρα τοῦ Βεζύρη; ἔχεις καταλάβει ποῖος θάνατος σε περιμένει;

—Καὶ τί μπορεί νὰ κάνῃ σ' ἐμένα ὁ Πασσάς; ἐρωτᾷ ὁ Σαμουὴλ.

—Ὅτι σὲ σουβλισῇ ζωντανόν.

—Οὔτε ἓνα δικό μου κόκκαλο δὲν ἀνήκει εἰς τὸν ἄπιστον Βεζύρη σου, ἀπαντᾷ ὁ Σαμουὴλ καὶ ὑψώνων τὸ βλέμμα πρὸς τὴν εἰκόνα τοῦ Ἰησοῦ «Κύριε εἰς χεῖρας σου παραδίδω τὸ πνεῦμα μου» εἶπεν καὶ ταῦτοχρόνως πυροβολεῖ εἰς παρακείμε-

νον βαρέλιον πυρίτιδος· καὶ ὑπὸ τὰ ἐρείπια τοῦ τελευταίου ἐκείνου προμαχῶνος τοῦ Σουλίου, ἔθαψεν τὴν ἀγίαν του ὑπαρξίν, τοὺς ὀλίγους συναγωνιστάς του καὶ τοὺς Τούρκους.

Τὸ ὁλοκαύτωμα τοῦ Σαμουὴλ, καὶ ἡ θυσία τοῦ Μεσολογγίου ὑπῆρξαν οἱ τηλαυγεῖς φάροι οἱ ὅποιοι ἐφώτισαν τὸ πνεῦμα πάσης εὐγενούς ψυχῆς ἐν τῇ Εὐρώπῃ. Τὸ πυρπο-

λημένο ῥάσο τοῦ Σαμουὴλ ὑπῆρξεν ἡ σημαία τῆς ἀναστάσεως τοῦ Γένους. Ὁ πτωχὸς ἀσκητὴς τοῦ Σουλίου ἐξησεν ὡς σύμβολον καὶ ἀπέθανεν ὡς μετέωρον. Αἰωνία του ἡ δόξα.

Ἰωάννινα 23 Σεπτεμβρίου 1930

Β. Α. Γ. ΚΟΡΤΖΗΣ

ΔΥΟ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΤΟΥ ΝΕΟΦΥΤΟΥ ΔΟΥΚΑ

(Δημοσιεύομεν κατωτέρω δύο ἐπιστολάς τοῦ Νεοφύτου Δούκα, μίαν πρὸς τὸν Ἀλῆ-Πασσά καὶ ἑτέραν πρὸς τοὺς συντοπίτας Σουδενίτας εὐγενῶς παραχωρηθείσας εἰς τὴν «Ἑλλοπίαν» ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ κ. Αχ. Γ. Βάντζου.

Ὁ Νεόφυτος Δούκας ὑπῆρξε λόγιος διδάσκαλος τοῦ γένους. Κατέστη διαπρεπὴς ὡς σχολιαστὴς ἀρχαίων συγγραμμάτων. Ἐγεννήθη εἰς τὰ Ἄνω Σουδενὰ (Πεδινὰ ὡς τὰ μετενώμασεν ἡ Ἐπιτροπὴ τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας) περὶ τὸ 1760, ἔχει ροτονήθῃ ἱερεὺς εἰς ἡλικίαν δεκαοκτὼ ἐτῶν καὶ ἠκολούθησε μαθήματα πέννης ὧν καὶ περιζόμενος τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἐκ τῆς διδασκαλίας, ἐν τῇ ἐν Μετσόβῳ σχολῇ βραδύτερον δὲ μετέβη εἰς Βουκουρεστίον, ὅπου ἐγένετο Μαθητὴς τοῦ Α. Φωτιάδη, τὸν ὁποῖον καὶ διεδέχθη τὸ 1815 ἐν τῇ σχολαρχίᾳ τῆς Σχολῆς ταύτης.

Ἐν τῷ μεταξὺ διετέλεσεν ἐφημέριος τῆς ἐν Βιέννῃ Ἑλληνικῆς ἐκκλησίας, ὅπου καὶ συνέγραψε πλείστα δὲ συγγράμματα. Κατόπιν ἐκλήθη καὶ ἐδίδαξε περὶ τὰ δύο ἔτη ὡς σχολάρχης ἐν τῇ Αὐθεντικῇ σχολῇ τοῦ Βουκουρεστίου. Μία ὅμως ἀπόπειρα ἐναντίον τῆς ζωῆς τοῦ ἐξ αἵτις τοῦ ἀγῶνος περὶ τὸ γλωσσικὸν ζήτημα τὸν ἠνάγκασε νὰ παραιτηθῇ. Ἐκτραγείσης τῆς ἐπαναστάσεως διέτρεξεν ὡς ἐθνοπόστολος εἰς Τρανσυλβανίαν, ἀποκατασταθέντων δὲ τῶν ἑλληνικῶν πραγμάτων ἐκλήθη ὑπὸ τοῦ Κυβερνήτου καὶ ἐδίδαξε ἐν τῷ ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἰδρυθέντι ἐν Αἰγίνῃ Ὁρφανοτροφείῳ. Ὑπουργοῦντος καὶ τοῦ Ι. Κωλέττη ἐκλήθη εἰς Ἀθήνας καὶ ἔλαβε μέρος εἰς τὴν ἐπιτροπὴν διὰ τὰ ἐκκλησιαστικὰ νομοσχέδια, γενόμενος διευθυντὴς τῆς Ριζαρίου Σχολῆς, εἰς τὴν ἰδρυσιν τῆς ὁποίας σπουδαίως συνέβαλεν. Εἶναι εἰς ἐκ τῶν πλεόν ἀκαταπονήτων μελετητῶν καὶ ἐρευνητῶν. Συνετέλεσεν ἰδιαίτερος εἰς τὴν διάδοσιν τῆς ἑλληνικῆς παιδείας· εἰς τὸ ἑλληνικὸν λαὸν κατὰ τὸν 19. αἰῶνα. Ψήφισμα τῆς Βουλῆς τῷ 1845 ἀναγράφει τὸ ὄνομα του μεταξὺ τῶν εὐεργετῶν τῆς Ἑλλάδος. Ἀπέθανε τῇ 20 Δεκεμβρίου 1825. Τὰ ἔργα του εἰναιπράμπολλα, ἀνὰ φέρονται δὲ εἰς τὰς Ἡθικάς καὶ Φυσικάς ἐπιστήμας, τὴν Θεολογίαν καὶ τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν Φιλολογίαν.

Α. Ἡ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΑΛΗ-ΠΑΣΣΑ ΕΠΙΣΤΟΛΗ

Α. Ὑψηλότατε, Ὑπέρτατε καὶ μεγαλοπρεπέστατε Ἡγεμὼν καὶ Βεζύρη Ἀλῆ-Πασσά,

Ὁ Θεὸς, ὅπου ἔκαμε τοῦτον τὸν κό- με τὸ φρεγκάρι του, καὶ με ὅλα τὰ ἄλλα σμον, καὶ τὸν ὑπέταξεν εἰς τὸν ἄνθρωπον καλὰ. Ἐπειδὴ ὁμοῦ οἱ ἄνθρωποι ὑπερβαῖν πολλὰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐμποδίζουν τὸ κοινὸν καλὸν, κατατρέχοντες ἕνα τὸν ἄλλον, διὰ τοῦτο πάλιν ὁ φιλάνθρωπος Θεὸς, διὰ νὰ τοὺς βασιτῇ εἰς τ-

ρήνην, διορίζει κατὰ καιροὺς ἔξουσιαστὰς νὰ τοὺς ἐμποδίζουν ἀπὸ τὸ κακὸν, καὶ νὰ τοὺς φέρουν εἰς τὸ καλόν· καὶ διὰ νὰ γίνη τοῦτο καλὰ, διαλέγει ἄνδρας, ὁποῦ ἔχουν καὶ ἀξιότητα μεγαλυτέραν, καὶ φιλανθρωπίαν περισσοτέραν. διὰ νὰ οἰκονομοῦν καὶ τὸν ἑαυτὸ τους νὰ μὴ παθασύρῃται ἀπὸ πάθη, καὶ τοὺς ἄλλους νὰ ἐμποδίζουν νὰ μὴ φέρωσιν εἰς προᾶξιν τὰ κακὰ τους θελήματα· καὶ οὕτω νὰ στέκηται κάθε ἕνας εἰς τὸ ἐδικόν του, καὶ νὰ εὐτυχῇ εἰς τὸν οἶκόν του, καὶ ὅλοι μαζὺ εἰς τὰς πόλεις καὶ χώρας.

Εἰς τοὺς ἀπερασμένους καιροὺς πρὸ τριακοντα πέντε χρόνων ἦτον ὁ τόπος οὗτος εἰς ἀρπαγὴν καὶ ἀφανισμόν, κλέπται εἰς τοὺς δρόμους, κλέπται εἰς τὰ βουνά· σκοτωμοὶ εἰς τὰς πόλεις, σκοτωμοὶ εἰς τὰς χώρας, πανταχοῦ δυστυχία καὶ ἀφανισμὸς ἀνθρώπων· τοῦτο βλέποντας ὁ θεὸς, ἠθέλησε νὰ τὸ διορθώσῃ καὶ νὰ μᾶς στείλῃ ἕξουσιαστὴν τόσον ἄξιον, ὅσον καὶ τὰ κακὰ ἦτον μεγάλα. Ἔστειλε λοιπὸν εἰς ἡμᾶς ὕστερα ἀπὸ τόσα κακὰ, τὸν ὑψηλότατον καὶ ἑξακουσμένον εἰς ὅλον τὸν κόσμον Βεζύρη Ἀλῆ Πασάν, καὶ τοῦ ἔδωκε ἑξουσίαν νὰ παιδεύῃ τοὺς κακοὺς, καὶ νὰ εὐεργετῇ τοὺς καλοὺς· νὰ ὀλιγοστεύῃ τὰ κακὰ, καὶ νὰ αὐξάνῃ τὰ καλὰ, τὸ ὁποῖον καὶ ἔγινεν εὐθὺς εἰς ὅλα τὰ μέρη αὐτοῦ.

Ἀπὸ ἔδω λοιπὸν τί βλέπομεν; βλέπομεν τὰ βουνὰ ἡμερώτερα ἀπὸ τοῖς λόγκους καὶ τοὺς λόγκους ἀπὸ τοὺς κάμπους· καὶ μέσα εἰς τὰς χώρας εἰρήνην καὶ ἡσυχίαν· ὁ πτωχὸς δὲν πνίγεται πλέον ἀπὸ τὸν πλούσιον. Ὁ μικρότερος δὲν καταπατεῖται ἀπὸ τὸν μεγαλύτερον· ὁ ὁδοιπὸρος δὲν ἔχει χρεῖ

αν ἀπὸ φυλακίτορας νὰ περάσῃ τὰ ἀδιάββα δάση· ἃς ἔχη ἀσῆμι, ἃς ἔχη φλωρὶ φορτωμένον, τὸ ἡξεύρει, ὅτι εἶναι ἐδικόν του, ἀπερνᾷ τὸν δρόμον του ἀφοβα τὴν ἡμέρα ἴσα μὲ τὴν νύκτα, καὶ τὴν νύκτα ἴσα μὲ τὴν ἡμέραν, διὰ τοῦτο οἱ πιστοὶ σου σκλάβοι εὐχαριστοῦμεν καὶ τὸν θεόν, ὁποῦ καὶ σὲ διώρισεν ἑξουσιαστὴν εἰς ἡμᾶς, καὶ ὁποῦ σὲ φυλάγει. εὐχαριστοῦμεν καὶ τὸν βασιλεῖα, ὅπου σύμφωνα μὲ τὸν θεόν, καὶ σὲ βαστάει εἰς αὐτὸ τὸ ὑψηλὸν σου θρόνῳ. Ἡξεύρομεν δὲ, ὅτι ὅλα τὰ ἄλλα πράγματα ἀποκτώνται μὲ βίαν καὶ δυναστείαν· ἡ δόξα ὅμως ἡ καλὴ δὲν ἀποκτᾶται μὲ βίαν· οὔτε μὲ χατῆρι, ἀλλὰ γεννᾶται ἀπὸ τὰ καλὰ καὶ ἐνδοξα ἔργα. καὶ οὕτω στηρίζεται εἰς τὴν καρδίαν τῶν ἀνθρώπων καὶ γράφεται ὕστερον εἰς τὰ βιβλία τῆς ἱστορίας, καὶ διαμένει εἰς αἰῶνας αἰώνων, ὡς μόνη ἀληθινὴ ἀνταμοιβὴ τῶν καλῶν καὶ ἀξίων Ἡγεμόνων καὶ ἑξουσιαστῶν· καὶ τοῦτο φαίνεται νὰ τὸ ἀπόκτησε τὸ ὕψος σου εἰς διάστημα τριαντα χρόνων μὲ ἔργα καλὰ καὶ ἄξια καὶ τοῦ ὑψηλοῦ σου νοὸς, καὶ τῆς εὐτυχίας τῶν σκλάβων σου· διὰ τοῦτο τρέχει ἡ δόξα σου πανταχοῦ ἀπὸ ἀνατολῶν μέχρι δυσμῶν καὶ εἰς τῶν βασιλέων τὰ παλάτια, καὶ εἰς τῶν πτωχῶν τὰς καλύβας καὶ εἰς ὅλας τὰς μέσας τάξεις καὶ διατριβάς τῶν ἀνθρώπων.

Αὐτὴν λοιπὸν τὴν δόξαν σου, ὑψηλότατε Βεζύρη· ἔρχομαι ἐγὼ ὁ σκλάβος σου σήμερον νὰ τὴν ἐπαυξήσω, ὅσον ἡ δύναμίς μου ἐκτείνεται, συνωδευμένη μὲν μὲ διὰ ἀπυρον ζῆλον, συνωδευμένη δὲ καὶ μὲ τὴν θέλησιν τοῦ θεοῦ. Ἐπειδὴ θέλει αὐτὸς τὰ

καλὰ, κινεῖ καὶ ἄλλους διὰ νὰ τὰ κάμωσιν· ἀλλὰ διὰ νὰ γένη τοῦτο, πρέπει πρῶτα νὰ δώσῃτε ἀκρόασιν εἰς τοὺς λόγους τοῦ σκλάβου σας, καὶ ἔπειτα, ἀφ' οὗ τοὺς καταλάβητε μὲ τὴν ἐπαροχήν τοῦ ὑψηλοῦ σας νοὸς, νὰ τοὺς παραβάλητε μὲ τὰ ἐκ τούτων ἀποτελέσματα, καὶ ἐὰν εὗρητε τὴν ἀλήθειαν σύμφωνα μὲ τοὺς λόγους μου, θέλετε τοὺς βάλῃ εἰς προᾶξιν ἐὰν ὅμως εἶναι ἀνάξιοι καὶ ἀνίκανοι ἐκ τῆς ὑποσχέσεως τὴν ἐκτέλεσιν, ἃς ὁ φθῶσιν εἰς τὴν φωτίαν.

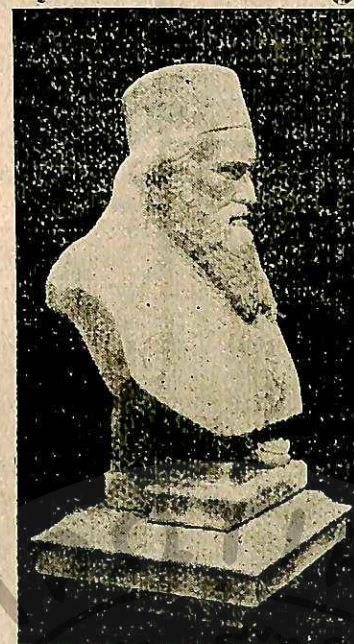
Τὸ Ζαγόρι, ὑψηλότατε Βεζύρη, ἐφάνη ἔξ ἀρχῆς πιστὸν εἰς τὸ ὕψος σου, καὶ πιστότερον ἀπὸ ἄλλο μέρος ἀπὸ ὅσα εἶναι ὑπὸκάτω τῆς λαμπρᾶς σου σκιᾶς, ἀλλ' ὅσον ἐστάνη πιστὸν, τόσον ἔχει πάλιν καὶ τὴν ὑψηλὴν σου εὐνοίαν ἀναλογον μὲ τὴν πίστιν του. Τὰ ὑψηλὰ αὐτοῦ βουνὰ φαίνονται σκεπασμένα ὄχι ἀπὸ σύννεφα σκοτεινὰ, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν λαμπρὰν πρόνοιαν καὶ προστασίαν τοῦ μεγαλοπρεπεστάτου Ἡγεμόνος Ἀλῆ Πασᾶ· καὶ διὰ τοῦτο εἰς κάθε στιγμὴν ζητεῖ ἀπὸ τὸν θεὸν ὑγείαν καὶ πολυχρόνιον ζωὴν εἰς τὸν καλοθελητὴν καὶ προστάτην του· πλὴν ἔτυχε κατὰ δυστυχίαν νὰ εἶναι ἕνας τόπος βουνώδης, πετρώδης, καὶ ἄκαρπος, καὶ διὰ τοῦτο ξενιτευόμενοι οἱ ἐγκάτοικοι, σκόρπίζονται πολλοὶ πανταχοῦ, καὶ ὀλίγοι ἔξ αὐτῶν ἐπιστρέφουσιν ὀπίσω, καὶ ὁ τόπος ἐρημώνεται κατ' ὀλίγον, καὶ μάλιστα ἀπὸ τοὺς καλυτέρους. Διὰ νὰ παύσῃ λοιπὸν τοῦτο τὸ κακὸν, ἐνόησεν ὁ σκλάβος σου δύο πράγματα, τὰ γράμματα καὶ τὰς τέχνας· τὰ ὁποῖα εἶναι ἄξια καὶ εἰς τὴν εὐτυχίαν τῶν πτωχῶν σου Ζαγοριτῶν, καὶ εἰς τὴν δόξαν τοῦ ὕψους σου.

Ἀναγκαιότερα ἀπὸ ὅλα τὰ πράγματα εἰς τὸν ἄνθρωπον εἶναι τὸ ψωμὶ καὶ αἱ τέχναι· καὶ διὰ τοῦτο ἐμοίρασεν ὁ θεὸς

τὸν κόσμον εἰς βουνὰ καὶ εἰς κάμπους διὰ νὰ πορεύωσι καὶ τὰ δυὸ εἰς μὲν τοὺς κάμπους, νὰ γεωργοῦν ἐκ τῆς οἰκαμπίσιν· εἰς τὰ βουνὰ, νὰ δουλεύουν οἱ βορνίσιοι τὰς τέχνας, καὶ οὕτω νὰ ἀλλάζωσι τὰ καλὰ τους καὶ νὰ ζῶσιν εὐτυχισμένα· το δὲ δυστυχισμένον Ζαγόρι, κοντὰ ὁποῦ δὲν ἔχει ψωμὶ, στερεῖται καὶ τὰς τέχνας· καὶ οὕτως ἀναγκάζει τοὺς κατοίκους του νὰ φεύγουν εἰς τὴν ξενιτείαν καὶ ποῖν τοὺς ἀναθρέψῃ τελείως, καὶ πλέον νὰ μὴ τοὺς βλέπῃ. Εἶναι λοιπὸν ἀνάγκη νὰ ἐμβουν εἰς αὐτὸ αἱ τέχναι· καὶ τὰς τέχνας λέγω τὰς ἀναγκαιότερας τῶν ὑφασμάτων, ὅσων ἔχουσι χρεῖαν οἱ κάτοικοι τῆς Ἑλλάδος, καὶ μάλιστα οἱ κατώτεροι· καὶ ἔπειτα ἃς προβαίνωσι κατεῖς

τὰ λεπτότερα καθὼς ἔκαμαν καὶ εἰς ἄλλα μέρη εἰς τὴν Θεσσαλίαν καὶ ἄλλου.

Διὰ νὰ λάβωσιν ὅμως οἱ Ζαγορίται ὅρεξιν εἰς τέχνας πρέπει πρῶτον νὰ μαγευθῶν μὲ τὰ γράμματα, καὶ ἂν βυζάσουν πρῶτοι αὐτὸ τὸ γάλα εἰς τὴν πατρίδα των, δὲν ἡμποροῦν πλέον νὰ μισήσουν αὐτὴν· τὰ ὅμως εἰς τὴν τρέχουσαν ἡδὴ κατάστασιν, ἐπειδὴ φεύγουσιν ἀπὸ μικρὰ παιδιὰ οἱ περισσότεροι, μανθάνουσιν εἰς ξένους τόπους καὶ γράμματα ξένα, καὶ φθεῖρουσι καὶ τὰ ἥθη τους καὶ τὴν πίστιν τους,

ΝΕΟΦΥΤΟΣ ΔΟΥΚΑΣ

καὶ ἀναγκαίους ἀκολουθεῖ νὰ ἀγαποῦν ἐκεῖνον τὸν τόπον, καὶ ὄχι τὴν πατρίδα τους. Τὰ γράμματα εἰς τὴν πατρίδα εἶναι ὥσάν μίαν δευτέραν φύσιν, ὅπου κάμνουν τοὺς ἀνθρώπους νὰ τὴν ἀγαποῦν, καὶ νὰ μὴ τὴν ἀφίνουν ποτέ. καὶ διὰ τοῦτο θέλουν βιασθῇ ὅσοι νὰ φέρουν καὶ τέχνας μέσα διὰ νὰ ζήσουν εὐτυχισμένα.

Οἱ πιστοὶ σου Ζαγορίται ἔχουν πολλὴν ὁρεξιν εἰς τὴν ἱατρικὴν, καὶ κατορθώνουν πράγματα ἄξια καὶ χωρὶς νὰ μάθουν τὴν τέχνην· ἐὰν ὅμως εἶχαν σχολεῖον, ἡμποροῦσαν νὰ προσκίψουν πολὺ περισσότερον εἰς αὐτήν· καὶ ὅταν ἔχουν τοὺς ἰατροὺς τῶν, τοῦτο εἶναι ἄλλο πάλιν καλὸν εἰς τὸ νὰ μένουν πάντα εἰς τὴν πατρίδα. Διὰ τοῦτο, ἐπειδὴ τὸ σχολεῖον εἰς ἓνα τοιοῦτον ἀκαρπὸν τόπον συμφέρει πολὺ εἰς τὸ νὰ μὴ σκορπίζονται οἱ ἐγκατοικοὶ, ἐτόλμισα ὁ δοῦλός σου νὰ τὸ προβάλλω πολλάκις εἰς τοὺς ἀγαπημένους μου συμπατριώτας, καὶ εὖρον αὐτοὺς πολλοὺς μὲν προθυμοὺς, πολλοὺς δὲ καὶ μὴ θέλοντας· ἄλλους μὲν ἴσως νὰ μὴν ἐξοδεύσωσιν, ἄλλους δὲ δι' ἄλλας προφίσεις, καὶ δὲν ἡξεύρω διὰ τί συστέλλονται καὶ φοβοῦνται· ἐπειδὴ ἕως τώρα καὶ λέγουν καὶ ἐξελέγουν, καὶ τίποτε δὲν κάμνουν, διὰ τοῦτο ἐτόλμισα νὰ παρησησθῶ εἰς τὸ ὕψος σου διὰ νὰ κατορθωθῇ τὸ πρᾶγμα μετ' ὑψηλὴν προσταγὴν, καθὼς συμφέρει καὶ εἰς τὴν δόξαν τῆς ὑψηλότητός σου· καὶ εἰς τοὺς πιστοὺς σου Ζαγορίτας.

Εἰς τὸ Ζαγόρι, πολυχρονεμένε Βεζύρη, εἶναι ἕως σαράντα χωρία πρὸς ἑκατὸν ὀσπίτια περισσότερα καθεῖνα· αὐτὰ νὰ ἐχωσι κάθε ἓνα σχολεῖον ξεχωριστὸν καλόν, δὲν ἡμποροῦν· διὰ τί λοιπὸν νὰ μὴν ἔχουν ἓνα κοινὸν εἰς τὸ μέσον, νὰ συνάζονται ὅλα τὰ παιδιά ἐκεῖ, καὶ νὰ μανθάνουν ὅλα τὰ γράμματα τους, ἀλλὰ νὰ σκορπίζουν ἄλλα εἰς τὴν Χίον, καὶ ἄλλα εἰς τὴν Σμύρνην, καὶ ἄλλα εἰς τὴν Βλαχοπογδανίαν; καὶ τὸ χειρότερον εἰς τὴν Φραγκίαν, ὅπου μανθάνοντας ἕνα γράμμα, φθείρουσι καὶ τὴν πίστιν τους, καὶ τὰ ἦθη τους, καὶ τὰ περισσότερα δὲν γυρίζουσιν ὅπισω· διὰ τὴν νὰ μὴ τὰ ἀνατρέψῃ ἡ αὐτὴ πατρίς, ἡ ὁποῖα

καὶ τὰ ἐγέννησε, διὰ νὰ τὰ ἔχῃ πιστὰ ἕως τέλους; διὰ τί νὰ μοιράζουσι τὴν κατὰ τὸν εἶδος εἰς πολλοὺς τόπους, καὶ νὰ διαλέγουν ὕστερον ἐκεῖ ὅπου τοὺς ἀρεσάτω καλότερα, ἐν ᾧ εἶναι δυνατόν νὰ εἶναι δεμένον ἀπὸ τὴν ἀγάπην τοῦ τόπου τῶν, ὅπου τοὺς ἐγέννησε, καὶ ἀνέθρεψε, καὶ νὰ τοὺς ἔχῃ διὰ πάντα ὡς γνήσια παιδιά του; τοῦτο μὲν εἰς τὸν ὑψηλὸν τῆς νοῦν νὰ τὸ στοχασθῇ καὶ νὰ τὸ κινήσῃ κατὰ προσταγὴν, καὶ νὰ τὸ κατορθώσῃ, διὰ νὰ βαλθῇ καὶ τοῦτο τὸ μέγα κατόρθωμα εἰς τὰ βιβλία τῆς ἱστορίας πρὸς δόξαν τοῦ ἡρώους της.

Ἀναγινώσκωμεν, ὑψηλότε, εἰς τὰς ἱστορίας, καὶ βλέπομεν πολλοὺς ἐπαίνους ἐκ τῶν κατὰ καιροὺς βασιλέων καὶ διὰ τὰς πολέμους, ὅπου ἔκαμαν, καὶ διὰ τὴν δικαιοσύνην, ὅπου ἐφύλαξαν, καὶ δι' ἄλλα πολλὰ· ἀλλ' ὅταν ἔρχονται παρακάτω εἰς τὰς τέχνας καὶ εἰς τὰ γράμματα, τότε τοὺς ἐπαινοῦν περισσότερον, ὅτι ἔκαμαν ὅλους τοὺς ὑπηκόους τῶν νὰ μάθουν αὐτά. ἐπειδὴ οἱ πόλεμοι καὶ τὰ κάστρα εἶναι μὲν τῆς ἀνδρείας, εἶναι ὅμως ἔργον καὶ τοῦ πλούτου, ἡ τῆς τύχης· τὸ δὲ νὰ στήσωσι σχολεῖα καὶ τεχνουργεῖα εἶναι ἔργον τῆς προνοίας καὶ φροντίδος τῶν ἡγεμόνων, εἶναι ἔργον τῆς καλῆς προαιρέσεως, τὸ ὅποιον δίδει τὴν τιμὴν εἰς αὐτοὺς, νὰ προτιμῶνται εἰς τὴν ἀρετὴν ἀπὸ ὅλων τοὺς ἄλλους, καὶ νὰ λέγονται πατέρες τῶν ὑπηκόων τους· καὶ ὅταν ὁ ἡγεμὼν λάβῃ τὸ ὄνομα τοῦτο, ἔχει δόξαν περισσότεραν, ὡς δῶρον ἄξιον εὐεργετικῆς προαιρέσεως.

Εἰς τὴν ὑψηλότητά σου μήτε ἐχθρὸς ἔμεινε πλέον νὰ ἀντισταθῇ, μήτε κάστρον ἄλλο νὰ γένῃ, καὶ εἰς τοῦτο ὑπερέβης καὶ τοῦ Φιλίππου τοῦ Μακεδόνος τὴν δόξαν, καὶ ἀπὸ τὸν μέγαν Ἀλέξανδρον δὲν εἶσαι κατώτερος· πλὴν ἂν στοχασθῶμεν τὸν Πύρρον τοῦ ὁποῖου εἶσαι καὶ τῆς ἐξουσίας καὶ τῶν ἔργων διάδοχος, αὐτὸς ἐσφαλε, αὐτὸς ἐσφαλε καὶ ἔχασε τὴν ἀληθινὴν δόξαν ἀπὸ τοῦ κεφαλίου· ἐσφαλεν, ὅπου δὲν ἤκουσε τὸν καλὸν καὶ πιστὸν σύμβουλόν του τὸν Κινέα· ὁ ὁποῖος τὸν ἐσυμβούλευε νὰ ἀφεθῇ πλέον ἀπὸ τοὺς πολέμους, καὶ νὰ στρέψῃ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ βασιλείου διὰ νὰ αὐξήσῃ τὰς τέχ-

νας καὶ τὰ γράμματα, καὶ νὰ ἀποκτήσῃ ὄνομα μέγα μετ' ἐὺχαρίστησιν τῶν Ραγιάδων, νὰ ὀνομασθῇ Πατήρ· τὸ ὁποῖον ὑπερβαίνει τὴν ἄλλην δόξαν· καὶ ἀφοῦ ἔχασε τοῦτο μίαν φοράν, μὴ ἀκούων τὰς τῶν, τὸ ἔχασε διὰ πάντα, καὶ ἂν τὸν ἐκέρδαινε ζῶντας, τότε τὸ εἶχε καὶ τώρα ἀποθαμμένος· καὶ τοῦτο εἰς τὸν παλαιὸν Ἡρώα μας ὅπου ἔχασε τοιαύτην δόξαν, σκοτωθεὶς εἰς τὸ Ἄργος ἀπὸ μίαν γυναῖκα μετ' ἐκείνην.

Ἡ ὑψηλότης σου ὅμως ἔχεις πολλὴν φήμην, ὅτι ἀγαπᾷς τὸν Ραγιά, καὶ τὰ γράμματα, καὶ διὰ τοῦτο λέγουν, ὅτι ἐστείλατε νέους εἰς τὴν Φραγκίαν νὰ μάθουν καὶ γράμματα καὶ ἱατρικὴν· ἀλλ' οἱ πιστοὶ σου Ζαγορίται, ὅταν ἔχουν ἓνα σχολεῖον κοινόν, δὲν ἔχουν χρεῖαν μήτε ἀπὸ τὴν Φραγκίαν, μήτε ἀπὸ τὰ Φραγκικά γράμματα· εἶναι ἀρκετὰ τὰ ἑδικὰ τους νὰ τοὺς κάνουν ἱκανοὺς καὶ τὴν πίστιν τους νὰ φυλάξωσι, καὶ τὸν νοῦν τους νὰ ἔχωσι, καὶ εἰς τὴν ἐξουσίαν νὰ πεῖθονται· καθὼς μᾶς λέγουν τὰ βιβλία μας· ἓνα μόνον χρειάζονται νὰ ἔχουν στερεόν, τὴν ὁποίαν ἀπόκτησαν ἀπὸ πολλῶν χρόνων.

ἔχουν χρεῖαν ἀπὸ μίαν ὑψηλὴν προσταγὴν καὶ παρακίνησιν νὰ γείνη τοῦτο τὸ μέγα καλὸ εἰς τὸ βίλαετι· μία ὑψηλὴ προσταγὴ σου ἀνέστησε τόσα κάστρα, ἐκρήμνισε βουνά, δύναται πάλιν καὶ νὰ τὰ σηκώσῃ· καὶ ἓνα σχολεῖον διὰ τοὺς πτωχοὺς Ζαγορίτας πόσον δὲν εἶναι μικρότερον ἀπὸ ὅλα; μικρότερον μὲν εἰς τὸν κόπον, μεγαλύτερον δὲ εἰς τὴν δόξαν εἰς τὰς ὑστερινὰς γενεὰς τῶν ἀνθρώπων· καὶ μάλιστα, ὅταν ἔχῃ ἐπάνω εἰς τὴν πόρταν γραμμένον εἰς μίαν πέτραν μετ' ὀνόματα χρυσῶν «Τοῦτο εἶναι τὸ σχολεῖον τοῦ ὑψηλοτάτου Βεζύρη Ἀλῆ Πασᾶ» πόση δόξα εἶναι ἐκ τούτου; ποίαις γαζέταις δὲν θέλουν τὸ γράψῃ; ποία ἱστορία θέλει τὸ παραβλέψῃ; οὐδεμία· ἐπειδὴ τῶν μεγαλυτέρων καὶ ὀφειλιμωτέρων ἔργων τὰ κατορθώματα, δὲν ἀλημονοῦνται εὐκόλως εἰς ἀπαντας τοὺς αἰῶνας.

Ὁ ὑψηλός σου νοῦς, καὶ ἡ μεγαλοτάτη σου φρόνησις, διὰ τὴν ὁποίαν ἐκπλήτ-

τονται καὶ βασιλεῖς καὶ πτωχοί, γνωρίζει βέβαια τὰ συμφέροντά της, καὶ δὲν ἔχει χρεῖαν νὰ τὰ ἀκούσῃ τόσον ἀπὸ ἑα πτωχὸν καλὴν ἢ πλὴν· ἐπειδὴ ὁ λόγος μας ἀποβλέπει περισσότερον εἰς τὴν δόξαν σου, ἢ εἰπὼν καὶ ἐγὼ ὅτι ἡξεύρω· βλέπομεν ἔτι ὅλοι οἱ ἀνθρώποι εἶναι θνητοί, ὅλοι ὅμως κατὰ τὴν καταστάσιν τους καθένας ἐπιθυμεῖ τὴν δόξαν, καὶ ἂν εὐρίσκηται τινὰς νὰ μὴ τὴν θέλῃ, αὐτὸς εἶναι ἀναίσθητος, εἶναι πέτρα, καὶ διὰ τοῦτον δὲν ὁμιλῶ· διὰ τί λοιπὸν ἀφοῦ εἴμεσθε θνητοί, ἐπιθυμοῦμεν νὰ δοξαζώμεθα μετὰ θάνατον; ἐγὼ τὸ ἡξεύρω καλῶς, καὶ τολμῶ νὰ τὸ εἰπῶ καὶ εἰς ἄλλους· ἐπιθυμοῦμεν βέβαια νὰ δοξαζώμεθα μετὰ θάνατον· ἐπειδὴ ἡ ψυχὴ δὲν ἀποθνήσκει, καὶ διὰ τοῦτο ἐπιθυμεῖ νὰ ζῇ εἰς δόξαν τῶν καλῶν, ὅπου ἔκαμεν ὄχι ἀπὸ προτερήματα τοῦ σώματος, καθὼς εἶναι ἡ εὐμορφία, ἡ ἀνδρεία, ὁ πλοῦτος, καὶ ἄλλα· ἀλλ' ἐπιθυμεῖ δόξαν ἀπὸ τὰ προτερήματά της, καθὼς εἶναι ἡ εὐεργεσία, ἡ δικαιοσύνη, ἡ φιланθρωπία· τὸ κοινὸν καλὸν διὰ τοὺς πτωχοὺς· τὰ ὁποῖα εἶναι ἔργα τῆς ψυχῆς καὶ φέρουν δοξάν πολλὴν εἰς αὐτὴν μετὰ θάνατον.

Εἰς τοιαύτην δόξαν λοιπὸν παρακινεῖ ὁ ταπεινός μου λόγος τὸ ὕψος σου, δόξαν τὴν ὁποίαν ἔχει καὶ ὁ θεός, δόξαν προερχομένην ἐκ ἀγαθότητος, καὶ φιλανθρωπίας καὶ ὄχι ἐκ σωματικῶν προτερημάτων, καὶ τῶν ἄλλων τῶν ἐξωτερικῶν μήτε ἀπὸ τῆς τύχης τὴν εὐνοίαν, ἀλλ' ἀληθὴ δόξαν τὴν ὁποίαν δὲν ἡμπόρεσε μήτε ὁ Φίλιππος, μήτε ὁ Ἀλέξανδρος νὰ τὴν ἀποκτήσῃ· τὴν ἀπόκτησε μόνον ὁ Ἀριστοτέλης καὶ τὴν ἀπόκτησε τόσον στερεά, ὥστε εἶναι δύο χιλιάδες καὶ τριακόσιοι χρόνοι περίπου ἕως τώρα, ἀφοῦ δὲν ἡμπόρεσε τίποτε νὰ τοῦ τὴν σηκώσῃ ἐπειδὴ εἶναι θεμελιωμένη ἐσωτερικῶς μὲν εἰς αὐτὴν τὴν σιλήθειαν, ἐξωτερικῶς δὲ εἰς τὸ βάθος τῶν καρδιῶν· τοιαύτην λοιπὸν δόξαν κοντὰ εἰς τὴν ἄλλην ἂς ἐμφυτεύσῃ τὸ ὕψος σου εἰς τὰς καρδίας τῶν ταλαιπώρων Ζαγοριτῶν, τῶν ἐξ ἀρχῆς καὶ διὰ πάντα πιστῶν σου δούλων. Ἐδοκας ὑψηλότε εἰς τὸν πτωχὸν Ραγιά νὰ ἔχουν τὰς ἐκκλησίας των, πρόσταξε νὰ κάμουν καὶ τὰ σχολεῖα τους, νὰ μάθουν τὴν πίστιν τους, ἡ ὁ-

ποία τοὺς προστάζει νὰ πείθονται εἰς τὸν βασιλέα τοὺς· δόσε τοὺς αὐτὰ καὶ εἶναι εἰς ὅλα τὰ ἄλλα βάρη εὐχαριστημένοι καὶ εὐχονται διὰ τὴν ὑγείαν σου, καὶ νὰ ὑψώσουν τὴν δόξαν σου εἰς τὴν ἱστορίαν.

Διάφοροι περιηγηταὶ περιούν ἀπὸ τὴν ἐπικράτειαν τῆς ὑψηλότητός σου, Τοῦοκοι, Φράγχοι, Ρωμαῖοι, πᾶσα φυλὴ καὶ γλῶσσαι· εἰς διάφορα μέρη βλέπουν μεγάλα μνημεῖα τῆς δόξης σου, Παλάτια, βούρσες, δρόμους, κάστρα, ἄλλα πολλά, καὶ θαυμάζουν καὶ τὴν γνῶσιν σου καὶ τὴν δύναμίν σου· κάμετε ἀκόμη καὶ τοῦτο, τὸ ὁποῖον θ' λει αὐξήσει ἀκόμη πολὺν περισσότερον καὶ τῶν περιηγητῶν τὴν περιεργειαν, καὶ τῆς ὑψηλότητός σου τὴν δόξαν· ποῖον ἄλλο φαινόμενον θέλει φέρῃ ἐκπληξιν περισσότερον εἰς ἕνα Φράγκον, παρὰ νὰ περάσῃ ἀπὸ τὴν πόρταν τοῦ σχολείου καὶ νὰ διαβάσῃ ἐπάνω, «Τοῦτο εἶναι τὸ σχολεῖον τοῦ ὑψη-

λοτάτου Ἀλῆ Πασᾶ» Τοῦτο τῇ ἀληθείᾳ ἐκπλήττει καὶ τοῦ ὁδοιπόρου τὸν νοῦν, τοῦτο ἔλκει καὶ τὴν εὐνοίαν τοῦ θεοῦ, τοῦτο στηρίζει καὶ τῶν ταιλαιπώρων καὶ καταθλιβομένων σου σκλάβων καὶ ὑπηκόων τῇ πίστιν καὶ τὸ σαδανάκι πρὸς τὴν μεγαλοπρεπεστάτην ὑψηλότητά σου, καὶ πρὸς τὸν κραταιότατον καὶ μεγαλειότατον ἡμῶν βασιλέα· καὶ τὸ μεγαλεῖτερον στεφανώνει τὴν ὑψηλὴν σου κεφαλὴν μετὰ τὸν ἀθάνατον καὶ ἀμάραντον τιμὸν στέφανον τῆς ἀληθείας δόξης.

Τῆς ὑμετέρας μεγαλοπρεπεστάτης, περιφανεστάτης καὶ ἐδοξοτάτης ὑψηλότητος

**Ἐσχατὸς τῶν σκλάβων τῆς
ΝΕΟΦΥΤΟΣ ΔΟΥΚΑΣ**

ἀπὸ τὰ ἄνω Σουγενά.

Ἐν Βουχουρεσίῳ ὡς

Β. ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΕΝΤΟΠΙΤΑΣ ΤΟΥ ΣΟΥΔΕΝΙΤΑΣ

Φίλοι συμπατριῶται Ἀνω Σουδενίται, χαίρετε!

Ἐάν ὁ Ὀδυσσεύς, ὁ φίλοι συμπατριῶται, ὁ βασιλεὺς τῆς Ἰθάκης εἶχε δίκαιον νὰ πονῇ τὴν πατρίδα του, καὶ νὰ ζητῇ νὰ ἴδῃ καὶ καπνόν, ὅπου ν' ἀναβαίνει ἀπ' αὐτὴν, λείπωντας εἴκοσι χρόνους, πολὺν περισσότερον πρέπει εἰς ἑμένα νὰ τὴν ἀγαπήσω καὶ νὰ τὴν ποθήσω, ὅπου λείπω τώρα τριάντα χρόνους σωστοὺς εἰς τὰ ξένα. Εἶχε δὲ καιὸν ἐκεῖνος νάρθῃ ν' ἀναπαυθῇ εἰς τὸ σπίτι του ὕστερα ἀπὸ τόσα κακὰ καὶ πολλά· ἔχω δίκαιον καὶ ἐγὼ ὡσὰν γέροντας τώρα νὰ ἡσυχάσω καὶ νὰ δώκω τὰ κόκκαλά μου εἰς ταῖς ἀγκαλιαῖς ἐκείνης τῆς γῆς, ὅπου τὰ ἐπῆρα ὕστερ' ἀπὸ τόσῃ γύραν καὶ κόπους πολλοὺς.

Αὐτὸν τὸν σκοπὸν ἐμελετοῦσα ἀπὸ πολλῆς ν' ἀφήκω κάθε φροντίδα, καὶ νὰ ἔρθω νὰ ἡσυχάσω, ἐσκιάζουμι ὡς καὶ τὴν ἐντολήν τοῦ Χριστοῦ, ὅπου λέγει νὰ πολλὰ πλασιάζωμεν τὸ τάλαντον, ὅπου μᾶς ἔδωκε, καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἀποκοτοῦσα νὰ τὸ προδώκω· ἐπειδὴ αὐτοῦ δὲν ἠμποροῦσα νὰ κάμω ἐκεῖνο, ὅπου ἔκανα ἐδῶ εἰς τὰ ξένα καὶ μακριά· τώρα ὅμως εἶμαι ἀναπαυμένος ἐπειδὴ καὶ ἔκαμα ἀρετὰ, καὶ ἄλλα δὲν ἠμπορῶ

διὰ τὴν ἀδυναμίαν τοῦ σώματός μου· καὶ διὰ τοῦτο δὲν με βάζει ἡ συνείδησις νὰ κἀθῶμαι πλέον εἰς τὰ ξένα· ἀλλὰ με ἀμπώχνει νὰ γυρίσω εἰς τὴν ἀγαπημένην χώραν, ὅπου ἐγεννήθηκα, καὶ ἀνετοάφηκα, διὰ νὰ δώκω εἰς αὐτὴν ἐκεῖνο, ὅπου ἔλαβα ἀπ' αὐτὴν.

Πρὸ τοῦ νὰ γυρίσω ὅμως ἀγαπῶ νὰ κάμω κανένα καλὸν εἰς αὐτήν, ὅσον ἠμπορῶ· καὶ τί ἄλλο ἠμπορῶ νὰ κάμω ἔξω ἀπὸ τὸ νὰ σὰς ἐρμηνεύσω καὶ νὰ σὰς παρακαλέσω νὰ δεχθῇτε τὴν ἐρμηνείαν μου, νὰ κάμῃτε τὸ σχολεῖον τῆς χώρας καλύτερον ἀπὸ τὸ εἶναι, νὰ τὸ κάμῃτε νὰ εἶναι ὅχι μονάχα διδασκαλεῖον, νὰ διαβάζουν κοινὰ γράμματα τὰ παιδιὰ, ἀμὴ καὶ σχολεῖον Ἑλληνικὸν διὰ νὰ φέρητε καὶ εἰς τὰ Ἑλληνικὰ διδασκαλὸν διὰ νὰ προκόβουν τὰ παιδιὰ σας καὶ νὰ γίνωνιν πλουσιώτερα καὶ εὐτυχέστερα, καὶ περισσότερον νὰ ξέρουν τί θεὸν λατρεύουν.

Διὰ νὰ γίνῃ τέτοιον σχολεῖον λοιπὸν μᾶς χρειάζονται δύο διδασκαλοὶ, ἕνας εἰς τὰ Κοινά, καὶ ἄλλος εἰς τὰ Ἑλληνικά· ἀλλ' αὐτοὶ χρειάζονται νὰ ἔχουν καὶ πληρωμὴ ἀπὸ τὸ σχολεῖον αὐτὸ καλὴν· καὶ διὰ τοῦτο

τὸ σχολεῖον χρειάζεται νὰ ἔχῃ καπιτάλι σύγουρον, ὅπου νὰ εὐγαίνῃ ὁ κάματος κάθε χρόνον, καὶ νὰ δίνεται εἰς τὴν πληρωμὴν τῶν διδασκάλων· καὶ τοῦτο ἐροῦμαι νὰ σὰς ἐρμηνεύσω πῶς νὰ τὸ κάμετε, ἂν θέλητε τὸ καλὸν τῶν παιδιῶν σας καὶ τῆς χώρας τὴν εὐτυχίαν.

Χρειάζονται λοιπὸν νὰ μαζωθοῦν δεκαπέντε γιλιᾶδες νοόσια· καὶ ἀφ' οὗ μαζωθοῦν αὐτὰ, ὁ θεὸς θέλῃ σὰς στείλῃ καὶ ἁλλοτάσα ἀπὸ ἕνα μέρος, ὅπου ἡεῦρω ἐγὼ διὰ τοὺς ὁρφανούς· καὶ πιστεύσατέ με εἰς τοῦτο· ἀμὴ ἂν δὲν τὰ κάμῃτε αὐτὰ, θέλα χάσῃτε ἐκεῖνα· ἐπειδὴ ὁ θεὸς θέλατὰ δώκῃ εἰς ἐκεῖνο, ὅπου τὸν ἀγαποῦν· καὶ τὸν ἀγαποῦν ἐκεῖνοι, ὅπου κάμνουν σχολεῖα νὰ μάθουν τὰ παιδιὰ τοὺς νὰ τὸν δοξάζουν καὶ νὰ τὸν λατρεύουν ὡς ποιητὴν τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, καὶ ὅποιοι ἐκουν φροντίδα διὰ τοὺς ὁρφανούς, ὅπου αὐτοὺς τοὺς ὀνόμασε ἀδελφούς· ἐπειδὴ εἰς ὅποιαν χώραν λείπουν αὐτὰ τὰ δύο, καὶ ὁ θεὸς δὲν ἀγαπάει νὰ εὐρίσκηται εἰς αὐτήν.

Λιὰ νὰ γείνῃ λοιπὸν αὐτὸ τὸ καπιτάλι ὁ ποῦ ἐγὼ σὰς χαλεῖω, ἰδοὺ ὅπου σὰς προβάλλω τρεῖς τρόπους, καὶ διαλέξετε ὅποιον θέλετε· πῶτος εἶναι νὰ κάμῃτε ὅλοι ἕνα ὅρε φανέν, δίνοντας ὁ κάθε ἕνας ὅ,τι ἠμπορεῖ καὶ θέλει, ὅχι μετὰ βίαν· διὰ τί τοῦτο δὲν εἶναι τὸ χρέος τῆς χώρας εἰς ταῖς πολιτικαῖς ἀνάγκαις, ἀμὴ εἶναι δῶρον προσφερόμενον εἰς τὸν θεόν, ὅπου τὸ δέχεται μόνον ὄντας δίνεται μετὰ καλὴν καρδίαν· διὰ τοῦτο πρέπει κάθε ἕνας νὰ δώκῃ ἐκεῖνο ποῦ μπορεῖ μετὰ προθυμίαν, καὶ μετὰ φιλοτιμίαν ν' ἀπεράσῃ τὸν ἄλλο, διὰ νὰ ἔχῃ καὶ τιμὴν ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους πλείοτερον, καὶ ἀγάπην ἀπὸ τὸν θεὸν μεγαλῆτερον.

Εἶναι λοιπὸν εἰς τὴν χώραν μᾶς ἑκατὸν ὀσπίτια ἄλλα καλὰ, καὶ ἄλλα πτωχά· εἶναι σπίτι ποῦ μπορεῖ νὰ δώκῃ καὶ τριακόσια γρόσια, καὶ εἶναι σπίτι ποῦ δὲν μπορεῖ νὰ δώκῃ μῆτε δέκα γρόσια, ἡμεῖς λοιπὸν ὡς πάρομεν τὴν μεσαίαν τάξιν ἀπὸ ὅλων, νὰ δώκουν ἀπὸ ἑκατὸν πενήντα ἕνα μετὰ τὸ ἄλλο, καὶ ἰδοὺ ὅπου γίνονται δεκαπέντε γιλιᾶδες αὐτὰ ὅμως ἢ μετροῦνται εὐθὺς, καὶ βάνον

αὶ εἰς κανένα μέρος σύγουρον μετὰ κάματος, ἢ δίνει κάθε ἕνας ὁμολογίαν χρεωστικὴν εἰς τὸ σχολεῖον νὰ πληρῶνῃ τὸν κάματον κάθε νοόνον, καὶ οὕτω νὰ δίνονται εἰς τοὺς διδασκάλους· καὶ αὐτὸς εἶναι ὁ πρῶτος τρόπος ὅπου σὰς ἐρμηνεύω καὶ σὰς παρακαλῶ νὰ τὸν κάμετε.

Δεύτερος δὲ τρόπος τοῦ καπιταλίου, ἂν δὲν γείνῃ αὐτό, ἢ ἂν δὲν γείνῃ σωστόν, στοχάζουμαι, ὅτι εἶναι καλὸν νὰ κάμῃτε ἄλλο· ἔχετε δύο μοναστήρια, ἀπὸ τὰ ὁποῖα τὸ κάτω τῆς Εὐαγγελίστριας, ἐπειδὴ εἶναι μοναστήριον τῆς ἐλεημοσύνης καὶ τῆς φιλανθρωπίας, ἀνοικτὸν εἰς κάθε ἄνθρωπον, ὅπου ἔρχεσθαι καὶ εὐρίσκει τὴν ἀνάγκην του, καὶ τὴν τροφήν του εἰς τὴν ἀνάπαυσίν του, καὶ τὴν ποίησιν, καὶ τὸν ὅσον περισσότερον, ὅσον αὐτοὶ οἱ ἴδιοι μοναχοὶ γεωργοῦν καὶ θερίζουν διὰ τὴν ἀνάγκην καὶ καλοὺς καὶ κακοὺς διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Ἰησοῦ· ὅθεν τὸ μοναστήριον τοῦτο δικαίως πρέπει νὰ ὀνομασθῇ μοναστήριον τῶν Ἐλεημόνων· καὶ τῶν μοναχῶν τὰ κόκκαλα νὰ εὐδοιάζουν μετὰ θάνατον σὰν τῶν ἀσκητῶν τῆς ἐρήμου· καὶ μάλιστα ὄντας ἔχουν ἀγάπην καὶ διόνοιαν ἀναμεταξύ τους, καὶ ὁπακοὴν εἰς τὸν Ἡγούμενον τοῦ ὁποῖου ὁ ἐνάρετος βίος, καὶ καλογηρικὸς τρόπος ἐλάλησαν ἀρετὰ εἰς τὰ αὐτὰ μου, καὶ ἔως ἐδῶ τοῦτο λοιπὸν τὸ μοναστήριον, εἰς τὸ ὁποῖον κατοικεῖ ὁ θεὸς μέσα διὰ τὴν ἐλεημοσύνην, νὰ τὸ φυλάξητε, καὶ νὰ τὸ αὐξήσετε.

Τὸ δὲ ἄνω μοναστήριον τῆς ἁγίας Παρασκευῆς, ἐπειδὴ εἶναι παράμερος ἀπὸ τὸν κόσμον, καὶ σὰν ἀσκητικόν, καὶ ἀνθρώπους δὲν ἔχει νὰ τὸ δουλεύουν, μῆτε ξένοι καὶ ὁρφανοὶ θρέφονται εἰς αὐτό, τοῦτο λέγω δὲν κάμνετε ἀχαμνὰ νὰ τὸ ἀφιερώσῃτε εἰς τὸ σχολεῖον διὰ νὰ γείνῃ καὶ αὐτὸ κοινοφελές· καὶ ἂν γείνῃ τοῦτο νὰ διορίσητε ἐπίτροπον μετὰ φόβον θεοῦ, ὅπου νὰ πέρνῃ λογαριασμὸν κάθε χρόνον τοῦ εἰσοδήματος τοῦ μοναστηρίου, καὶ νὰ δίνῃ καὶ αὐτὸς πάλιν εἰς τὴν χώραν ὁμοίως καὶ τὸν μισθὸν εἰς τοὺς διδασκάλους καὶ εἰς τοὺς δουλεύοντας τὸ μοναστήριον· καὶ αὐτὸς εἶναι ὁ δεύτερος τρό-

πος ὁποῦ στοχάστηκα, ἂν τὸν δεχθῆτε.

Τρίτος δὲ τρόπος ὁποῦ μοῦ φαίνεται καὶ εὐκολώτερος καὶ καλύτερος εἶναι πάλιν τὸ ἴδιον μοναστήριον, ὅχι ὅμως καθὼς εἶπα παραπάνω, ἀλλὰ νὰ ἀφιερωθῇ εἰς τὸ «ἄνω μοναστήριον» ἢ νὰ πῶ καλήτερον νὰ ἀνταμωθοῦν τὰ δύο εἰς ἓνα· καὶ οὕτως ὁ σεβὰς σμιός μου συνάδελφος κύριε Γρηγόριος μετὰ τῶν ἄλλων τυναδελφῶν δέχονται ἀκόμα καὶ αὐτὸν τὸν ἄγωνα, ὡς προθήκην τῆς ἀρετῆς τοῦ καὶ τῆς φιλανθρωπίας τοὺς νὰ δουλεύουν καὶ τοῦτο, καὶ νὰ δίνουν εἰς τὸ σχολεῖον ἀπὸ τοῦς κόπους τοὺς δι' εὐρεθῇ εὐλογον τοῦτο μοῦ φαίνεται καὶ προσηγορεύετον, καὶ εὐκολώτερον, ἐπειδὴ καὶ ἄλλως δὲν ἢ ξεύρω τι χρειάζονται δύο μοναστήρια εἰς ἓνα χωρίον, καὶ ὅχι νὰ εἶναι ἓνα καὶ καλὸ, ὁποῦ νὰ μπορῇ νὰ κάμῃ πλείονερα καλὰ, καὶ νὰ βαστάῃ καὶ τὸ σχολεῖον· καὶ μάλιστα νὰ μὴν ἔχουν καὶ διχονομαίαις ἀναμεταξύ τους· καθὼς ἀκολουθεῖ νὰ γίνηται πολὺ φορεῖς ἀπὸ ἀντιζηλίαν.

Τοῦτο λοιπὸν ἐγὼ ἐστοχάστηκα καλὸν διὰ τὴν προκοπὴν καὶ εὐτυχίαν τῶν παιδιῶν σας, καὶ διὰ τὴν ἀξίαν τοῦ χωριοῦ μας· ἐπειδὴ βλέπετε πολλὰ κατὰ τοιγύρω σας, ὅτι πῶς ἅλα τὰ χωριά τὰλλα εἶναι εὐτυχεστερα, ὄντας ἀνθρώποι προκομμένοι, καὶ οἱ τέτοιοι δὲν καταδέχονται ποτὲ νὰ κάμουν τὰ ἑρῶνα, ὁποῦ κάμετε ἢ ἀφεντιά σας, ἀμὴ γίνονται τιμημένοι πραγματευτάδες· καὶ ἓνα χωρίον ἀπὸ ἑκατὸν ὁσπίτια, ἂν ἔ-ῃ δέκα πραγματευτάταικα, ἐκεῖνο λογασιάζεται σὰν μὲ διακόσια ἄλλα, ἐπειδὴ εἶναι πλούσια· διὰ τοῦτο πρέπει νὰ δευθῆτε αὐτὸ ποῦ σὰς λέγω ἐγὼ, ἐπειδὴ ἀπειμᾶται κατὰ τι περισσότερον, ὁποῦ σὰς λέγω· καὶ νὰ στεφίλητε αὐτὴν τὴν φυλλάδα καὶ εἰς τοὺς ἄλλους ὁποῦ εὐοίσκονται εἰς τὰ ἑρῶνα, καὶ νὰ τοὺς παρακινήσετε νὰ τὰ στρέξουν αὐτὰ ποῦ σὰς γράφω διὰ τὸ καλὸν τῶν παιδιῶν σας, καὶ διὰ τὴν εὐτυχίαν τῆς χώρας μας ὅπως· καὶ δὲν πιστεύω νὰ εἶναι κανένας, ὁποῦ νὰ μὴ φοβᾶται τὸν θεόν· ἄλλα τοῦτον μὴ τὸν ἀκούετε, μὴ δὲ νὰ τὸν ζυγώνητε, ὡς ἀλυχτήν, καὶ παρακαλέσατε τὴν Παναγίαν νὰ τοῦ δώκῃ γνώσιν.

Ὑστερον πρέπει νὰ κάμῃτε μίαν συνήθειαν· συνήθειαν ἀγαπητέ μου συμπατριώται καλὴν καὶ ἁγίαν, ὁποῦ ἅπλοτες νὰ τὴν ἔκαναν καὶ ἅλα τὰ χωριά τοιγύρω, καὶ ὅλος ὁ κόσμος, ὄντας ἀποθαίνῃ κανέναν, ν' ἀφί-νη εἰς τὸ σχολεῖον ἓνα ἀπὸ τὰ δέκα ἀπὸ τὸ ἔχος τῶν, καὶ τοῦτο νὰ τὸ βάνητε εἰς τὸ καπὶτῆρι διὰ νὰ ἀξάινῃ καὶ νὰ πλαταί-νη τὸ σχολεῖον, καὶ ἡ πληρωμὴ τῶν διδασκάλων, καὶ ἡ ἐλεημοσύνη τῶν ὁρφανῶν, ἐπειδὴ εἶπα, ὁποῖος τόπος δὲν ἔχει αὐτὰ τὰ δύο, δὲν ἔχει χαίρι· καὶ ἄλ-

λέως χρεωστοῦμεν νὰ κάμωμεν τοῦ τοῦ κάθε χρόνον νὰ δίνωμεν τὸ δέκατον εἰς τοὺς ὁρφανοὺς τοὺς ἀδελφοὺς τοῦ θεοῦ, καὶ τοῦτο γράφει τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον ὁποῦ λέγει, ἂν μὴ περισσεύσῃ ἡ δικαιοσύνη ὑμῶν πλεῖον τῶν Φαρισαίων καὶ Γραμματέων, δὲν ἔχετε μέρος μετ' ἐμοῦ· βλέπετε πῶς ὁ Χριστὸς ζητᾷ καὶ περισσότερον ἀπὸ τὸ δέκατον· καὶ αὐτὰ τὰ ζητᾷ κάθε χρόνον· ἐπειδὴ οἱ Φαρισαῖοι ἀποδεκατοῦσαν τὸ ἔχος τοὺς κάθε χρόνον καὶ τὸ ἔδιναν εἰς τοὺς ὁρφανοὺς, ἀλλοίμονον εἰς ἡμᾶς, ἀδελφοί μου, πότε θέλετε τὸ κάμωμεν τοῦτο! καὶ ἂν δὲν τὸ κάμωμεν καὶ εἰς τὴν διαθήκην μας πῶς θ' ἐλ' ἀκούσωμεν, ἐπει-νασα, καὶ ἐδώκατέ· μοι φαγεῖν, καὶ τὰ ἄλλα ὕστερα παρακάτω;

Στενὰ εἶναι εἰς ἡμᾶς τότε ὡ ἀναπημένοι μου συμπατριώται, καὶ αὐτὰ, καὶ ἀκόμη καὶ ἄλλα περισσότερα, ὅταν ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος οἱ ὁρφανοὶ γυρεῖσιν ἀπὸ ἡμᾶς κατέμπερσθεν εἰς τὸν φοβερόν, κριτὴν ἐκεῖνον, ὁποῦ ἡμεῖς ἐπρόσταξεν νὰ δώκωμεν καὶ δὲν τὸ ἐδώκαμεν, καὶ τότε νὰ μὴν ἔχωμεν οὐδὲ τίποτε νὰ τοὺς δώκωμεν· ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος πάλιν νὰ φωνάζουν τὰ παιδιὰ μας, καὶ νὰ λέγουν, ὅτι ἡμεῖς τὰ ἐστερήσαμεν ἀπὸ τὰ γράμματα καὶ ἀπὸ τὴν προκοπὴν, ὁποῦ ἡμποροῦσαν νὰ ζήσουν εὐτυχισμένα, καὶ εἰς τὴν ἄλλην ζωὴν εὐδαιμόνα· νὰ φωνάζουν καὶ πρὸς ἡμᾶς τὸ δυστυχισμένον καὶ νὰ λέγουν· ἐσὺ ἦσους διδάσκαλος καὶ δὲν μάς ἐδίδαχες· ἡμεῖς εὐχόμεθα ὅτι ὁποῦ ἔχουν τὴν σοφίαν καὶ τὸν φόβον τοῦ θεοῦ, καὶ δὲν ἐρμήνευες τοὺς πατέρας μας νὰ μάς μάθουν, διὰ νὰ εὐτυχίσωμεν, καὶ νὰ ζήσωμεν καλὰ καὶ πρὸς τὸν κόσμον καὶ πρὸς τὸν θεόν μαθαίνοντας τὴν πίστιν μας, καὶ νὰ ὠφελήσωμεν καὶ τὴν πατρίδα καὶ τοῦ ὁρφανοῦς· τότε ὄντας φωνάζουν αὐτὰ πρὸς ἡμᾶς τί θ' ἐλ' ἀποκριθῶμεν οἱ ἄθλιοι· ἀλλοίμονον εἰς ἡμᾶς, ἂν δὲν κάμω-μεν τώρα ἐκεῖνα ὁποῦ πρέπει, Ἐκεῖνην τὴν ὥραν ἐγὼ στοχάζομαι καὶ τρέμω, καὶ κάθομαι καὶ κοπιᾶζω νὰ κάμω τὸ νόμος μου καὶ νὰ σὰς εἰπῶ, καὶ νὰ σὰς βοηθήσω ἐκεῖνο ὁποῦ μπορῶ· καὶ ἂν τὰ κάμῃτε, νὰ ἔχω καὶ ἐγὼ ψίχα πρόσωπον εἰς τὸν θεόν· ἂν ὅμως δὲν τὰ κάμῃτε, νάχω καὶ ἀπολογίαν.

Διὰ ταῦτα, ἀγαπητοί μου συμπατριώται, σὰς παρακαλῶ, νὰ μὴ παρακούσητε εἰς τὰ λόγια μου, ὁποῦ ἀποβλέπουν εἰς τὸ καλὸν τῶν παιδιῶν σας, καὶ εἰς τὴν εὐτυχίαν τῆς χώρας σας· ἀλλὰ συμβουλευθῆτε με ἡσυχίαν, καὶ ἀναμεταξύ σας πολλαῖς φοραῖς καὶ μὲν τὸν ἡγουμένον κύριον Γρηγόριον, ὁποῦ καθὼς ἀκούω εἶναι ἀνδρὺς φρόνιμος καὶ πιστός, καὶ ἄξιός νὰ δώκῃ καλὴν συμ-

βουλὴν καὶ εἰς τοῦτο καὶ εἰς ἄλλα· ἐπειδὴ εἶναι ἀνθρώπος τοῦ θεοῦ, ἀφιερωμένος νὰ κάμῃ καλόν, καὶ νὰ τὸ λάβῃ ἀπὸ τὸν δικαίον καὶ τὴν εἰς τὸν ἄλλον κόσμον, διὰ τὸν ὁποῖον τὸν ἐγέννησεν ἡ μακαρία ἡ μητέρα του, καὶ εἰς τὸν ὁποῖον τὸν ἀφίερωσε· με τοῦτον συμβουλευθῆτε, καὶ πιστεύω, ὅτι πῶς καὶ τὸ ζήτημά σας θέλα δεχθῇ, καὶ αὐτὸς θέλα σὰς συμβουλεύσῃ ἀκόμα περισσότερον εἰς τὸ καλήτερον· καὶ ἀφοῦ κάμετε τοῦτο, καὶ ἀκούσω, ἐγὼ θέλα φροντίσω καὶ δι' ἄλλα ἀκόμα καὶ διὰ βιβλία καὶ διὰ τὴν τάξιν τοῦ σχολείου, καὶ θέλα ἔρθω μόνος μου, ἂν μοῦ φυλάξῃ ὁ θεὸς τὴν ζωὴν· ἀμὴ ἂν δὲν τὸ κάμῃτε αὐτὸ ἐγὼ δὲν εἶμαι δι' αὐτοῦ· καὶ τί χαλεύω νὰ ἔρθω χωρὶς ὀφελος; ἐπειδὴ λειπώντας τριάντα χρόνους νὰ γυρίσω χωρὶς νὰ κάμω κανένα παραμικρὸν καλὸν εἰς τὴν πατρίδα μου, δὲν τὸ κάμω· ἐντρέπομαι νὰ γυρίσω μετὰ τὴν γρηγορίαν, καὶ αὐτὰ εἶναι ἀρκετὰ εἰς τοὺς φρονίμους καὶ καλοθελήτας τῶν παιδιῶν τοὺς· τώρα ἂς γυρίσω τὸν λόγον πρὸς τὸν κύριον Γρηγόριον.

Ἀγαπητέ μοι ἀδελφὲ κύριε Γρηγόριε, ἡ ἀγάπη σου βέβαια ἀναπτεν ἐξ ἀρχῆς τὴν φλόγα τοῦ πόθου μου νὰ ἔλθω νὰ σὲ ἰδῶ, καὶ νὰ ἀσπασθῶ τὴν χαριστάτην σου κορυφήν, ἡ ἀναγκαῖα ὅμως ἀσπλαγχνίς μου εἰς τὰ ὑπερβόρεια ταῦτα μέρη κατ' ὀλίγον ἀφείλον ταῦτην μου τὴν ἐλπίδα, ὡς μὴ ἀκούσαντα πλέον μηδὲν περὶ τῆς σῆς ἀγάπης εἰς δέκα ἔτη· ἥδη δὲ φήμῃ τις λαμπρὰ διαφοιτήσασα, ἀνήγγειλέ μοι πάντα τὰ κατὰ σὲ ἔχοντα κατ' εὐχὴν, καὶ ἐντεῦθεν καὶ τὸν πόθον μου πρὸς σὲ ἀναψεν ἐκ δευτέρου καὶ τὴν ἐλπίδα ἀνεκαίνισε πρὸς ἀπόλαυσιν τῆς πατρίδος, καὶ ἥδη ἡ ἀπόφασις ἔγινε, καὶ ἡ παρούσα μου ἔστω σοὶ τῆς ἀποφάσεως ἡ βεβαίωσις.

Ὡς τόσον ἐκ τῶν εἰρημένων, ἀγαπητέ μοι Γρηγόριε, θέλεις πληροφορηθῇ ἱκανῶς, ποῦ ποτε ἀποβλέπει τὸ ζήτημά μου, οὐ μόνον δηλονότι εἰς τὸ συμφέρον τῆς χώρας ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν δόξαν τῆς ὑμετέρας πανοσιότητος, καὶ τῶν ἄλλων ἀγαπητῶν ἡμῶν συναδελφῶν καὶ πατέρων. Ἰδοὺ σήμερον, ἀδελφοί, ἀνοίγει τὸ στάδιον τῆς ὑμετέρας δόξης καὶ ἀρετῆς· εἰς τὸ ὁποῖον κήρυκας ἔχετε τοὺς αἰεὶ κατὰ δικδοχίαν διδασκάλους καὶ μαθητὰς εἰς αἰῶνας αἰώνων· ἀγωνοθέτῃ δὲ αὐτὸν τὸν δίκαιον καὶ ἀδελφόν κριτὴν, ὅταν παραστῶμεν ἑμποροῦν τῆς δόξης καὶ μεγαλωσύνης αὐτοῦ εἰς ἀπολογίαν τῶν ἔργων ἡμῶν ἄθλα δὲ καὶ

βραβεῖα πρόκεινται ἐκεῖνα, διὰ τὰ ὁποῖα ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων ἀφιερώθημεν εἰς αὐτὸ τὸ σῆμα, ἐπὶ ὁποῖον σευνύνει μόνῃ ἡ ἀρετῇ, ἡ πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπῃ, καὶ ἡ ὠφέλεια.

Αὐτὸν λοιπὸν τὸν ἄγωνα ἀναδέξασθε, ἀγαπητοί μου ἀδελφοί, γενναίωτατα, καὶ στήτε σταθερώτατα διὰ νὰ λάβῃ ἔκβασιν τὸ ἀνωτέρω ζητούμενον, ἵνα ἦτε οὐ μόνον τῶν πενήτων τροφεῖς καὶ προστάται, ἀλλὰ καὶ παιδαγωγοὶ τῆς νεότητος, καὶ τῆς εἰς τὸ κορεῖτον μεταβολῆς τῆς χώρας μας αἰτιοί· δώσατε πρῶτοι παραδείγματα τῆς τοιαύτης ἀρετῆς εἰς ὅλα τοῦ Ζαγορίου τὰ μοναστήρια· τὰ ὁποῖα βέβαια θέλουνσι μιμηθῇ τὴν ὑμετέραν φιλανθρωπίαν μετ' οὐ πολὺ πρὸς τὸ κοινὸν καλὸν καὶ συμφέρον, πλὴν ἡ δόξα τῆς τοιαύτης πρὸς τὸ κορεῖτον μεταβολῆς ἀποδοθήσεται εἰς τὴν ὑμετέραν ἀγάπην ὡς πρωταίτιος τῆς ἐντεῦθεν καὶ τῶν μοναστηρίων καὶ τῶν χωρίων φανερᾶς βελτιώσεως.

Αἱ διηνεκεῖς εὐχαὶ τῆς ὑμετέρας πανοσιότητος, ἀδελφοί καὶ πατέρες, οἶδα σαφῶς ὅτι ἀπεργάζονται τὸνδεὸν ἵλεων εἰς τὸ πλᾶσμα τοῦ· ἀλλὰ καὶ οἱ κόποι σας πρέπει νὰ συνεισφέρωσι φανεράν τὴν ὠφέλειαν εἰς τὴν εὐτυχίαν τῆς ἀνθρωπότητος, καθ' ἣν ὑποσχεσιν ἐδόσαμεν ἐξ ἀρχῆς· ἡρνήθημεν τὰ πάντα, ἵνα τὰ πάντα κερδήσωμεν· ἡρνήθημεν πατέρα καὶ μητέρα καὶ συγγενεῖς διὰ τῆς ὁμολογίας, ἵνα γένωμεν ἐξ ἰσοῦ κατὰ Χριστὸν ἀδελφοί καὶ πατέρες καὶ μητέρες τῶν πάντων διὰ τῆς εὐεργεσίας· τοῦτο ἐστὶ τῆς ζωῆς ἡμῶν ἐν τῷ παρόντι ἡ προθεσμία τοῦτο στάδιον ἀρετῆς· τοῦτο κλίμαξ πρὸς οὐρανόν· τοῦτο παρηγορία πρὸς Θεόν, ἡ Εὐεργεσία· αὐτὴ στεφανοῖ καὶ τὰ παρόντα μετὰ δόξης καλῆς αὐτῇ ὑπόσχεται καὶ τὰ μέλλοντα μετ' ἐλπίδος βεβαίως· καὶ ἐνταῦθα μὲν ἀφίνει τὴν μνήμην ἀθάνατον, καὶ εἰς τὰ μετὰ ταῦτα προετοιμάζει τὴν αἰδίον ἐκ τῶν ἀγαθῶν ἔργων μακαριότητα· εἰς ἣν ἀποβλέπομεν, καὶ δι' ἣν ἐν τῷ παρόντι βίβω, ὡς ἐν σταδίῳ ἀγωνιζόμεθα, ἵνα λάβωμεν, τὸν ἀμαράντινον στέφανον, καὶ ἐνταῦθα ὀφειλόμενον τοῖς εὐεργεταῖς παρὰ τῶν ἀνθρώπων καὶ μετὰ ταῦτα προκείμενον παρὰ τῷ Δεσπότῃ, τοῖς μιμηταῖς τῶν αὐτοῦ παθημάτων· γένοιτο.

1812 Φεβρ. 5. Βιέννη.

Τῆς ὑμετέρας ἀγάπης

ὅπως ἐξηρητημένες

ΝΕΟΦΥΤΟΣ ΔΟΥΚΑΣ

Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΗΠΕΙΡΟΣ

ΔΙΑ ΜΙΑΝ ΚΑΛΥΤΕΡΑΝ ΑΥΡΙΟΝ

(Α) **Ἐνάγκαι τοῦ τόπου καὶ τῆς μέσας τῆς θεωρίας αὐτῶν. Ποῦ ἔγ-
κειται τὸ κεφάλαιον. — Ἡ ἐκτετατικὴ καὶ ἡ ἐπιχειρηματικὴ τῆς ἀπο-
ναπύσεως ἢ παραμυθίσεως τῶν πλουτοπαραγωγικῶν κλάδων τῆς ὑπαί-
θρου).**

Ποία ἡ οἰκονομικὴ Ἡπειρος, ποῖαι αἱ ἀ-
νάγκαι αὐτῆς; καὶ πῶς θὰ θεωρηθῇ ὅτι ὁ
πῆριξ σαθὴν ἀπὸ τῆς οἰκονομικῆς πλ. υ-
ρᾶς ἀπὸ τῆς, νομίζω, ἐγγεγραμμένης δύ-
κολον καὶ πολυπλοκῶν, ἐφόσον δὲν καθίσταται
δυνατὴ. ἐλλείποντος τοῦ μέτρου τῆς; στυ-
κῆς, ἢ συγκριτικῆς μελέτης τῶν ἀσθενῶν ἀ-
φροδῶν δυνάμει καὶ αὐτῶν τῶν μακρῶν τῆς;
δύτης οἰκονομικῆς ἐμφανίσεως, πλουτοπαρα-
γωγικῆς καὶ καταναλωτικῆς; ἐν ταῦτοις τῇ
ἐπιχειρηματικῇ πύρρῃ, πίντοτε ἢ ἀπορρο-
θε προοδευτικῆς; τίττω; καὶ ἀπὸ τῆς ἀπύ-
ψεως ταύτης; δὲν θὰ καθίσταται ἀνοητὴ;
ἢ προσπίπτει πρὸς μελέτην, ἥτις νὰ κατα-
τείνῃ πρὸς τὴν ἀνω σκοπὸν.

Τὸπος μὲ ἀπορροφικὰ τὰ συγκοινωνικὰ
μέτρα—ἡ Ἡπειρος μέλοι στυγρῆς—εἶναι
προδῶν ὅτι πᾶσι νὰ ἐπιφέρειται κατὰ μέ-
ναι μέρος εἰς τὴν πλοιοπλοῖαν πύρρῃ εἰς τὴν
βιομηχανίαν ἢ βιοτεχνίαν καὶ τὸ δικαίω-
μιστικὸν ἐν τῷ οὐρανῷ. Ἡ Ἡπειρος ἐπιχει-
τοιαύτη οὐδέποτε ἐγγύρῃ τὴν ἐξωθεν ἀ-
σθενῆ ἡ ἀνακατασκευῇ ν' ἐν τῇ τῇ κατὰ
λωτικῇ τῇ δυνάμει ἰδιαίτερα ἀπὸ τοῦ
πύρρῃ τοῦ ἐσωτερικοῦ ἥτις τὴν καλλισ-
γοίαν τῆς γῆς ἢ τὴν κτηνοτροφίαν. Πᾶσι
οἰκονομικῇ ὁδὸν ἐκδηλῶται εἶναι ἀσθενῆ
τὴν βελτίωσιν τῶν δυνάμει, ὅφ' οὗ; διετέλει
ἢ ἐπιχειρᾶ ἐν τῷ ἐσωτερικῷ.

Καθίσταται ὁδὸν ἐμφανὲς ὅτι πρὸς τὴν ἀ-
νάπτυξιν πύρρῃ; πλουτοπαραγωγικῆς δυνά-
μεως εἶναι ἀπορροφικὸν κατ' ἀσθενῆ νὰ κα-
τατείνωμεν, ἵνα μὲ βάσιν τὴν ἀλήθειαν τοῦ
οἰκονομικοῦ δόγμα, προκειμένου περὶ
Ἡπειροῦ, καταρτίσωμεν νὰ προσηλωθῶμεν
τὴν ὑπαίθρου πρὸς τὴν στυγρῶν, πύρρῃ,
συγκοινωνίαν καὶ συστηματικὴν μελέτην
ἐκτετατικῆς τῆς γῆς.

Ἡ σκέψις ὅτι ἡ Ἡπειρος εἶναι ἑξῶς καὶ
ἀσθενῆς ἀπορροφῇ, φρονῶ, πύρρῃ, τὴν ὁ-
ποῖαν δὲν ἀντιλήφθημεν ἀκόμη καθιστάμε-
νοι οὕτω εἰλωτες μίαν ἰδέαν, ἥτις στερεῖ-
ται βύσεως καὶ ἥτις, ἀναγκαστικῶς, μαρτυ-
ρεῖ πᾶσιν ἐκδηλῶσιν πρὸς τὴν πλευρᾶν ταύ-
την. Δὲν πρόκειται βεβαίως περὶ Παντω-

λοῦ, ἐν ταῦτοις τὸ ἰσχυρὸν κατὰ τὴν ἐξανα-
γωγικὴν καὶ εἰσαγωγικὴν ἐμπροσθεν δὲν ἀ-
παρροφικῶς ἐμφανίζον ἀνισοκαλίαν. δταν ἀ-
νῶντο ἀπορροφικῶς ἀπορροφῶν; καὶ καλλιεργηθῇ
ἐντατικῶς ἢ γῆ.

Δὲν πρόκειται ἐντατικῶς νὰ ἐπιχειρηθῇ
σύντομον γεωποικίαν προπύρρῃν, μὴ εἰδι-
κῶς ἄλλωστε; ἀλλ' ἀντιλαμβάνεται ὅτι κα-
τὰ τὴν γῆν διορθῶμεν κατὰ τὸ πᾶσι
ἐπιλαμβάνεται ἐπὶ τοῦ οἰκονομικοῦ Ἡπειροῦ.
καὶ κόσμον καὶ τὸ πύρρῃν τὴν ἀνά-
πτυξιν. Αὐτὸ τὸ κατὰ, ἀντιληπτὸν ἐπὶ τὴν
ὁλότητα, ἥτις σπυρῶς ἐκδηλῶται τῇ στυ-
γρῇ τῇ; ἐμφανίζεται εἰς τὸ γενομένην κατὰ
λήθημεν δυνάμει καὶ τὸ μὲν ὁδὸν τῇ; ἀ-
μελετήσαν φρονῶς οὐδέποτε συστηματικῶς
ἦσαντες τὰς πύρρῃς κατὰ. Κατὰ κατὰ ἀν-
λαμβάνομεθα τὸ μέγεθος τῆς βελτιώσεως, ἢ
ἐπιχειροῦμεν ἀκατέστητον ἢ. ὅφ' οὗ; συνή-
θεστερον, οὐδόλως; μεριμνῶμεν.

Ἰδὼν λοιπὸν τὸ μενέλο καὶ ζωτικὸν ἐξ-
τημα. Γνωρίζετε καλῶς ποῦτον οἱ ἐκαστοί
τε ἀσθενῆ τὴν Ἡπειρον; μελετήσαντες οἱ
εἰδικοὶ τὸν τόπον. Διότι δὲν ἀσθενῇ, βεβαίως
νὰ λήγωμεν μόνον ὅτι ἔχουμεν ἀσθενῆ,
τὰς ὁπλῆς εἶναι ἐπιχειρῶντες νὰ διορθῶ-
μεν. Κατὰ ποῦτον πύρρῃ; νὰ γνωρίζωμεν
τὴν ἀσθενῆ; θέλωμεν καὶ αὐτὸ ἢ ἐπιχει-
ρῇ, φυσικῶς, ὅχι μὲ λόγους, ἀλλὰ μὲ πύ-
αν συστηματικὴν προσηλωθῶμεν. Ἐκτετα-
σαντες μάλιστα κάμετε ποικίλῃ στυγρῇ
φρονῶν οἱ ἀσθενῆ εἰς τὴν ὑπαίθρου, με-
τήσαντες τὸ ἔδαφος, τὰς ἀνάγκας τοῦ χωριοῦ
καὶ ἐπειτα πύρρῃν πύρρῃ καὶ ὁδὸν ἢ.
μετὰ συντελεστικῶς, ἢ, μύλλον, τοιαῦτα ὅφ'
τε νὰ λυθῇ ἀσθενῶς τὸ ἔζημα τῆς πα-
ραγωγῆς, τῆς ἐκμεταλλεύσεως τῆς ὑπαί-
θρου.

Τὸ πρῶτον βῆμα.—Ἀπορροφικῶς ἐξ ἄλ-
λου ἢ συγκριτικῶς διότι ἐπιστημονικῶς μόνον
καλλιστοίαν δὲν ἀσθενῇ. Δὲν θὰ κάμεται ἐ-
δῶ τὴν μάχην τοῦ σίτου, ὡς ἐγγύρῃ ἐν Ἡ-
ταλίῃ—καίτοι, ὁδὸν κατὰ, ἢ μέλοι τοῦδῃ
Κρατικῇ προσηλωθῶμεν κατὰ τὴν πύρρῃ
σκοπὸν τῆς διεξασφαλίσεως τῆς στυγρῆς.

Ἑλλοπία

65

γωγῆς, ὡς ἂν τὸ ἐμπροσθεν ἰσχυρὸν πύρ-
ρωμὸν νὰ μὴ ἀνεκφυγετο, ἂν ἐξήγετο
ἄλλο προῖον πλὴν εὐδοκίμου παρ' ἡμῖν
ἢ ὁ σίτος.— Εἶναι ἐπανάγκαι λοιπὸν νὰ
καλλιεργηθῇ ὁ εὐδοκίμῃ, διότι, ἄλλωστε, θὰ
περιαχθῶμεν εἰς τὴν δυσάρεστον θέσιν τῆς
καταναλώσεως φυσικῶν δυνάμει, σπορῶς,
λιπασμάτων ἐλλείποντος τοῦ ἀναλόγου ἀν-
επισταθμίσματος.—

Ἔστω τοῦτο τὸ δεύτερον βῆμα.—Κάθε
προῖον, ἀνεξαρτήτως τῆς τοπικῆς ἀποδό-
σεως, εὐδοκίμῃ πύρρῃ ὁλῶν πύρρῃ πολὺ
καὶ διὰ τὸν λόγον τοῦτον πύρρῃ, προνοοῦν
τες νὰ ἐκασφαλίσωμεν, ἐν τῷ μέτρῳ τοῦ δυ-
νατοῦ τὰ προῖοντα κατὰ.—

Καὶ τελευταίον, οὐχὶ ὁλιγώτερον σπουδαί-
ον, ἢ συγκριτικὴ μελέτη τῶν τιμῶν τοῦ ἔ-
σωτερικοῦ δέον νὰ εἶναι τόσον σχολαστι-
κῶς λεπτομερῆς, ὥστε νὰ μὴ παράγεται ὁ
τι ὑπεραφθονεῖ εἴτε ἐντατικῶς εἴτε ἀλλω-
καί, συνεπῶς, ἐκπίπτει ἐκφραζόμενον εἰς
τὴν τιμὴν τοῦ, μὴ δυνάμενον νὰ ὑποστῇ τὸν
ἐξωθεν ἀνταγωνισμόν. Τότε μόνον θὰ δυνη-
θῶμεν νὰ εἴπωμεν, ὅτι ἀπεκτήσαμεν παρα-
γωγὴν ἐπιστημονικῶς ἐκτετατικῆς, συγχο-
νισμένην, στενῶς παραλληλισμένην πρὸς
τὴν ἐμπροσθεν κατεῦθυνσιν καὶ τὴν γε-
νικὴν γεωργικὴν πολιτικὴν τοῦ Κράτους.—

Ἀσθενῶμεν τώρα καὶ τὴν ἑτέραν
πύρρῃν τοῦ ὑφίστατος. Πῶς θὰ γίνουσι δυνά-
μεως; Δὲν παραβλέπω τὸν στυγρὸν ὁδόν,
τὸν ὁποῖον ἐκτετατικῶς νὰ πύρρῃ τὸ ἐντατικῶς
Γεωργικὸν Ἐπιχειρηματικόν, οὐτε καὶ τὸν ὑ-
ψηλὸν αὐτοῦ προσηλωμὸν, ὃν διὰ μίαν τοιαύ-
της εὐγενούς, πύρρῃ, δυνάμει, θὰ ἐπιτε-
λέσῃ κατὰ μέγα ποσότην. Ἀσθενῶμεν
προσηλωμὸν οἱ ἀσθενῆ πρὸς τὴν κατεῦ-
θυνσιν ταύτην. Εἶναι ἀλήθες, ὅτι εἰδικῶς
μορφωμένον προσωπικὸν ἴσως νὰ λείπῃ,
τοῦτο ὁδὸν δὲ ὁλοῖ ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ
ἐξευρεθῇ βαθμὴδὸν συμπληρούμενον. Διότι
ὑπάρχουν τόσοι γεωπόνοι, ὥστε ν' ἀποτελέ-
σουν ἓν κινητὸν συνεργεῖον μὲ τὸ σύνθη-
μα: "Ἐξω τῶν πόλεων. Ἐμπρὸς πρὸς τοὺς
ἀσθενῆς, ὅχι μόνον πρὸς καταπολέμειν τῆς
Ἀσθενῆς, ἀλλ' ἰδίως διὰ τὴν διαπαιδαγῶ-
σιν τοῦ ἀσθενῆ καὶ ἵνα, ἀπᾶς διὰ πάντες,
τεθῶσι τὰ θύματα τοῦ γεωργικοῦ οἰκοδομῆ-
ματος καὶ δέον τὸ τελευταῖον νὰ εἶναι στε-
ρεώτατον, εἰς τὸν ὅσον νὰ μὴ ὑποστῇ
ἑστὸν μεθάρθρωσιν τὰς ὁδοῦς τῆς ἐπιπο-
λατότητας καὶ τῆς συνήθους κατὰ ἀβελτηρίας
ἐκ προχειρολογίου ἐρεῖνης.

Τὸ Κράτος προσηλωθῇ εἰς τὸ ἀναμ-
φισβήτητον, ἀδιάφορον ἂν αἱ ἐνέργειαι τοῦ
δὲν ὑπὸ τῶν πύρρῃ ἀποτέλεσμα μελέτης
ἐμβριθεύς καὶ συστηματικῆς παρακολούθη-
σεως τῶν προβλημάτων, ποῦ μὲς ἀποσχο-
λοῦν; σὺστημα ὁλόκληρον ἀσθενῆς ἐκμε-
ταλλεύσεως ἔχει καταρτισθῇ. Ἀσθενῆς
τέλος, Ἀλλὰ πάντοτε παραμυθῶμεν ὡς βάσις

Τὸ πᾶσι ἰδρύθῃ διὰ τὴν ἀναμφισβήτη-
τον ἀσθενῆ καὶ παραμυθῶμεν μὲ ἡλλατομέ-
νον ἐπιτόμιον. Ἐχει καλῶς. Εἶναι φρονι-
κὸν ὁδὸν νὰ μὴ σταματήσωμεν αὐτὸ. Διό-
τι πᾶσι ἀναμφισβήτητον ὅτι τὰ ἀνω ἀπο-
τελοῦσι μόνον τὴν παραμυθῶν τοῦ ἀσθενῆ
προσηλωμῶς τῆς Χώρας καὶ ὅτι πολλὰ
χρηστὰ ἀσθενῆ μελέτης καὶ παρακολούθη-
σεως ἀσθενῶν.—

Πῶς ὑπὸ τῶν μέτρων σήμερον ὁ διδασκα-
λος τοῦ χωριοῦ;

Πῶς ἐμελέτησε ἐκ τοῦ στυγρῶς—πύρρῃ
εἶναι εἰς τὴν Ἡπειρον—τὴν ἀπόδοσιν
τῆς γῆς; Ἀσθενῆς τῆς παραμυθῶς δι' ἡμᾶς
τοὺς Ἡπειρώτας δηλοῖ πύρρῃ τῶν στυγρῶν
καὶ ἀποδοσιν, σπᾶν τὸ ἀντίθετον
κατανομή τῶν ἀσθενῶν τοιαύτη ὥστε νὰ
προσηλωθῶν αἱ μεταπύρρῃς εἰς ἀσθενῆ
εἶναι ἀσθενῆς παρ' ἡμῖν. Ἀποδίδει ἢ ἀμ-
πελος, ἀποδίδουν τὰ καπνὰ ὑπάρχει σχετι-
κῇ ἀσθενῆ κτηνοτροφικῶν προῖοντων. Πύ-
σαι καὶ ποῖον προῖον νὰ προσηλωθῶν ὡς
ἀποδίδουν περισσώτερον; Συμφέρει ἢ Γεωργί-
αι; Εἶναι ἴσως καλῶτερον νὰ ἐπιδοθῶμεν
εἰς τὴν Κτηνοτροφίαν; Ἡ μὴ πῶς πύρρῃ
νὰ ἐπιδοθῶμεν τὴν συνδυασμένην γεωργικῇ
κτηνοτροφίαν; Ἀμφιβάλω ἂν εἰς τὰ ἀνω ἐρωτῇ
κατὰ τὰ μύρρῃς νὰ δοθῇ ἢ ἀπάντησις δι'
ἀσθενῶν, οἱ ὁποῖοι, ὡς γνωστὸν, δὲν πα-
ραμυθῶνται.—

Ἔως ἐδῶ προσηλωθῶ νὰ παραμυθῶ
ἐν ὁλοῖς πύρρῃ, κατὰ τὴν γνώμην μου, πύρ-
πει νὰ συστηματικῶς τῇ ἢ ἐκμεταλλεύσεως
τῆς γῆς πάντοτε βεβαίως πιστεύων ὅτι αὐ-
τὴ εἶναι ἐπανάγκαι ν' ἀποτελέσῃ τὸν ἀ-
σθενῆ καὶ ὁλοῖ καὶ μελλοντικῶς τοῦ τόπου
ἀσθενῆς πρὸς τὴν κατεῦθυνσιν ταύτην.
Πᾶσι δὲ δὲν κατεπύρρῃς ἔσονται ἀσθενῆ.

Ἀπλῶς καὶ μόνον ἡθέλησα νὰ ἐπιστή-
σω ἀσθενῆ τὴν προσηλωθῇ ἐκείνων, ποῦ
εἶναι ἐντατικῶς μὲ τὴν διηγετικὴν παραμυ-
λοῦθῃ τῶν τοιαύτης φύσεως ζητημάτων.
Αὐτοὶ ἐπίσης θὰ καταρτίσωμεν ὁλόκληρον
πρόγραμμα ἐνέργειας τὸ ὁποῖον, καὶ ἂν
συμπίπτει μὲ τὰς ἀνω ἐκτετατικῆς ἀπύρρῃς
μου, πάντοτε θὰ εἶναι ὁδὸν ἕνα καπνὸν ἐπὶ
στημονικὸν πρόγραμμα βγαλμένο ἀπὸ τὴν
μελέτην φλεγόντων ζητημάτων ὁδὸν τὸ γε-
ωργικὴν κτηνοτροφικὴν προβληματῆς Ἡπει-
ρου. Τοῦτο ἔστω ὡς βάσις.—

Ἀλλὰ μὴ πῶς ὑπάρχει καὶ ἄλλη κατεῦθ-
σις πρὸς τὴν ὁποῖαν δέον νὰ ἐντείνωμεν
τὰς δυνάμει ἡμῶν; Βεβαίως ναι. Τῶ-
γοντας ἄλλωστε ἐρεῖται ἢ ὁδὸν. Διότι, ὁ-
ταν θὰ ἔχουμεν πληθύναν παραμυθῶν δέ-
λοντες καὶ μὴ θ' ἀναγκασθῶμεν νὰ ἐνδια-
φερόμεν διὰ τὴν τοποθέτησιν, διὰ τὴν ἐ-
ξευρεσιν τῶν ἀσθενῶν καταναλωτικῶν
ἀσθενῶν διὰ τὴν προσηλωθῇ τοῦ ἐμπροσ-
τέλους. Ἀλλὰ πάντοτε παραμυθῶμεν ὡς βάσις

ή έκμετάλλευσις τής γῆς. Τότε καί τήν συγκοινωνίαν, ἀναγκαστικῶς, θά βελτιώσωμεν καί τὸ πᾶν θά ἐπιχειρήσωμεν ὥστε νά μή σαπίσῃ εἰς τήν Ἠπειρόν, δι' ἐντατικῶς καί διὰ τοῦ ἰδρώτος τοῦ ἀγρότου ἔχει παρὰ τῆς, ἵνα μὴ μείνῃ νεκρὸν γράμμα μία προώθησις τῆς γεωργίας καί κτηνοτροφίας, κλάδοι εἰς τοὺς ὁποίους ἐδράζετο κάθε Ἡπειρωτικὴ οἰκονομικὴ ἱκμάς.—

Πόθεν προέρχεται ὁ πλοῦτος τὸν ὁποῖον βλέπομεν καθημερινῶς διοχετευόμενον εἰς τήν Ἠπειρωτικὴν ἀγοράν; Μήπως ἀπὸ ξένων ἀγορᾶς καταναλώσεως; Ἀλλ' ἡ τὰ ἔργα τῆς συγκοινωνίας δὲν ἀπέδωκαν ἀκόμη τοὺς καρπούς. Μήπως ἀπὸ τὰ ἐμβάσματα τῶν μεταναστῶν; Εἶναι ὅμως τὰ τελευταῖα σχετικῶς ὀλίγα ἐξεντιλούμενα βαθμῶν, ἐφόσον τὰ ξένα Κράτη θέτουν καθημερινῶς πολλοὺς περιορισμοὺς εἰς τὴν μετανάστευσιν. Καταλήγομεν ἀσφαλῶς εἰς τὸ συμπέρασμα διὰ τὸ ἐξαγωγικὸν ἐμπόριον ἐν συνδυασμῷ

μὲ τὴν κατανάλωσιν ἐγχωρίων προϊόντων εἶναι ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἀναβιβάζουν τὴν στάθμην τῆς Ἠπειρωτικῆς ἐμπορικῆς κινήσεως καί ταύτην ποιεῖν ἄνυψώσωμεν ὅσον τὸ δυνατόν περισσύτερον.—

Θ' ἀντλήσωμεν δυνάμεις ἀπὸ τὴν γῆν, θά τὴν ἐκμεταλλευθῶμεν ἐντατικῶς, θά ἐξαποστείλωμεν τέλος τὰ προϊόντα μας ἔξω τῶν συνόρων τῆς ἐπαρχίας. Ἰδοὺ ἐν ὀλίγοις τὸ ὅλον οἰκοδόμημα τῆς Ἠπειρωτικῆς ἐργασίας, ὅπως ἡμεῖς τοὐλάχιστον, τὸ ἀντιλαμβανόμεθα. Θεμέλια ἀδιάσειστα ἢ ἀπόδοσις τῆς γῆς· κρηπιδώματα ἀρραγῆ ἢ συγκοινωνία καί ἀνάπτυξις τοῦ ἐμπορίου καί βιοτεχνίας.—

Μήπως, κατὰ τὴν ἐπιγραμματικὴν φράσιν τοῦ Ἑρριῶ, λαβέωμεν τὸ ἰδεώδες προσκρούσω εἰς τὴν πραγματικότητα; Ἄλλοι ἂν κρίνουν.—

Γ. ΓΚΟΛΕΤΣΗΣ

ΕΡΩΤΕΣ ΤΗΣ ΓΗΣ...

Μόνον ἀπόψε μένουμε... Πρώτη φορά ἀπόψε
ἔβλεψα πῶς ἦσαν ἐννοιωθὰ γιὰ σένα ἡ καρδιά μου,
Σὺν ξένες ἢ ματιὰς πύξες, σὺν ξένη κι' ἡ μιλιὰ σου,
Ἡ μοιραϊκιά, ποὺ λίκνιζε τὴ πύξιν γλυκὰ ὄνειρά μου.

Ἐίχαμε ἐδῶ συναντηθεῖ πρώτη φορά, θυμᾶσαι;
Καὶ τὴ ζωὴ μας νοιώσαμε γεμάτη ἀπὸ σκοποὺς...
Μοῦχρε χαρίσει τὰ θερμὰ, ὀλόδροσα σου νεῖατα
Καὶ τὴν καρδιά μου σοῦδωκα παρθένα ἀπὸ καὶ τοῦς.

Βρυβοὶ ἀπόψε μένουμε... Μονάχα ἡ ματιὰ σου
Ὅλο τὸν πόνο τὸν κρυφὸ, ποὺ κλειοῦσε, μαρτυροῦσε
Δὲν εἶχαμε πιά τίποτε νὰ ποῦμε... Κι' ἡ καρδιά μας
Πρώτη φορά τώρα κι' αὐτὴ τόσο σιγὰ χτυποῦσε...

Μένουμε ἀπόψε μοναχοὶ, τόσο μοναχοὶ ἀπόψε...
Σιγὸν κλαίγαν τὰ κύματα στὰ πόδια μας δειλὰ,
Κρυφὰ κι' οἱ δυὸ ζητούσαμε νὰ κλάψουμε ἀπ' τὸν ἄλλο
Δὲ σ' ἀγαποῦσα πιά...

(1930)

Σ. Μ.

ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΚΑ—ΟΙΚΟΝΟΜΟΛΟΓΙΚΑ

ΠΕΡΙ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ

Γ.

Ἡ συγκεντρωτικὴ τάσις ἐκδηλοῦται εἰς τὴν ζωὴν τῶν συνεταίρισμῶν. Οἱ συνεταίρισμοι συνιστῶν ἐνώσεις, αὐταὶ δημιουργοῦσι συνδέσμους καὶ ἐκεῖνοι καταλήγουσιν εἰς τοὺς κεντρικοὺς συνδέσμους. Ὅπως εἰς τὰς ἐταιρείας τοιοῦτοτρόπως καὶ εἰς τοὺς συνεταίρισμους ὁ ἐξελικτικὸς, βαθμιαίος καὶ ὁργανωτικὸς συνασπισμὸς διαμορφώνει τὴν κατάστασιν τῆς παραγωγῆς οἰκονομικώτερον καὶ περισσότερον (αὐτονομίαν). Προμήθεια χονδρική καὶ πώλησις χονδρική προϊόντων εἰς τοὺς συνεταίρισμους διὰ τῶν συνδέσμων καὶ ἐνώσεων. Ἰταί μικρότεροι, οἰκονομικὸς καὶ λογιστικὸς ἔλεγχος ἀσκούμενος μετὰ τῶν συνδέσμων εἰς τὰς ἐνώσεις καὶ μετ' αὐτῶν καὶ δι' αὐτῶν εἰς τοὺς συνεταίρισμους, οἰκονομικὴ καὶ συνεταίρικὴ ἐκπαίδευσις, ταμειντήρια καὶ ἐν γένει ὁργανωτικὰ ἐργασίαι κτλ.

Οὕτω διὰ τῶν συνεταίρισμῶν αἱ παραγωγικαὶ καὶ ἐργατικαὶ τάξεις ἀσκούσιν εἰδος κοινωνικῆς ἀμύνης, ἐπιδιώκουν ἴδιον σύστημα οἰκονομίας ἀσυμβιβαστον πρὸς τὸ ὑφιστάμενον ἥτοι πώλησις γεωργου καὶ παραγωγῆς εἰς τὸν ἔμπορον, μεταπώλησις τοῦ ἐμπορίου εἰς τὴν ἀγοράν, διοχέτευσις ἐκ τῆς ἀγορᾶς εἰς τὴν κατανάλωσιν, ἀπεριόριστος παρασιτισμὸς, ἀναγίδιμος μεταπρατισμὸς, τοκογλυφία κλπ. κλπ.

Οἱ συνεταίρισμοι δὲν ἐγεννήθησαν ἐκ τῆς ἐπιστημονικῆς ἐρεῦνης. Ἐδημιουργήθησαν ἐκ τῆς ἀνάγκης καὶ πρὸς ἐρασίαν ἀναγκῶν, διὰ τῆς ἐνώσεως τῆς προσωπικῆς τῶν δυνάμεως καὶ ἐργασίας, διὰ τῆς ἐνώσεως τῆς περιουσιακῆς τῶν καταστάσεως πρὸς δημιουργίαν οἰκονομικῆς ἀνεξαρτησίας.

Ἐὰν ὅμως οἱ πρωτογονοὶ συνεταίρισμοὶ ἐγεννήθησαν ἀπὸ ἀμνημονεύτων χρόνων ἀσυνείδητος καὶ ἐξ ἀνάγκης, τὸν παρελθόντα ὁ μὲς αἰὼνα οὗτοι παρουσιάζουν ἐνσυνείδητον κίνησιν μὲ ὠρισμένας ἀρχὰς καὶ κανόνες οἰκονομικῆς ἐργασίας. Οἱ συνεταίρισμοὶ ἐμελέτησαν τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς ἰδιοκτησίας ἐκ τῶν δεσμῶν τοῦ φεουδαλισμοῦ καὶ τῶν γεωργῶν ἐκ τῶν δεσμῶν τῆς δουλοπαροικίας. Ἡ αὐξήσις τοῦ πληθυσμοῦ, αἱ ἀνάγκαι τῆς αὐξήσεως τῆς παραγωγῆς διὰ τῶν νέων συστημάτων τῆς φυσικῆς ἐπιστήμης, δι' ἐντατικῆς καὶ κατ' ἐκτασιν καλλιέργειας ἐδημιούργησαν τὸν τύ-

(συνέχεια καὶ τέλος)

πὸν τοῦ γεωργικοῦ πιστωτικοῦ συνεταίρισμοῦ τοῦ Raiffeisen ἐν Γερμανίᾳ κλπ.

Ἐν Ἀγγλίᾳ ἀνεπτύχθησαν κατ' ἐξοχὴν οἱ συνεταίρισμοι καταναλώσεως καὶ παραγωγῆς ἀπὸ τοῦ 1844 καὶ παρουσίασαν τεραστίαν ὁργάνωσιν καὶ ἐμπρακτον δράσιν, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν Γαλλίαν, εἰς τὴν ὁποῖαν ὁ σύνδεσμος τῆς συνεταίρικῆς ἰδέας μὲ τὰς πολιτικὰς ἰδέας ἐπέφερε τὴν νέκρωσιν τοῦ συνεταίρικου συγκροτήματος, παρ' ὅλην τὴν θεωρητικὴν ἀνάπτυξιν του. Ἀργότερον τὸ Κράτος ἐμερίμνησε τελεσφόρως διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν συνεταίρισμῶν, ἰδίᾳ τῶν γεωργικῶν (Syndicats agricoles).

Ἐν Γερμανίᾳ οἱ συνεταίρισμοι δὲν ἐγεννήθησαν τόσο, ὅσον ἐν Γαλλίᾳ καὶ Ἀγγλίᾳ, ἐκ τῆς κοινωνικῆς ἰδεολογίας· τῆς συλλογικῆς τούτέστιν ὁργανώσεως παραγωγῆς καὶ ἐργασίας κατὰ τῆς ἀτομιστικῆς ὁργανώσεως αὐτῶν.

Καὶ ὅμως ἐν Γερμανίᾳ ἐξ αὐτῆς τῆς ἀνάγκης ἐδημιουργήθη ὁ ἰδεώδης γεωργικὸς πιστωτικὸς συνεταίρισμὸς ἐξελιχθεὶς ἐπὶ θεμελιωδῶν ἀρχῶν καὶ κανόνων εἰς τὸν τελειότερον τύπον, τὸν τοῦ Raiffeisen κατὰ πρῶτον λόγον καὶ τοῦ Schulge κατὰ δευτέρον.

Ὁ Raiffeisen ἀπέβλεπε, ὄχι μόνον εἰς τὴν οἰκονομικὴν, ἀλλὰ καὶ ἡθικοκοινωνικὴν ἀνάπτυξιν τοῦ συνεταίρισμένου κόσμου, εἰς τὴν πνευματικὴν ἐξύψωσιν καὶ ἡθικὴν διαπαιδαγώγησιν αὐτοῦ.

Ὁ Schulge περιορίζετο εἰς τὴν καθαρώς οἰκονομικὴν πλευρὰν, ἀσκῶν ἐπιχειρηματικὴν ἐκμετάλλευσιν, δημιουργῶν κέρδη, διανέμων μετοχομερίσματα κλπ.

Τὸ Κράτος συνέβαλε σπουδαίως εἰς τὸ μέγα τοῦτο συνεταίρικόν οἰκοδόμημα καὶ αἱ διαφοραὶ τῶν δύο ὡς ἀνω τύπων ἐχαλαρώνοντο καὶ ἡμιβλύνοντο, εἰς τρόπον ὥστε σήμερον ἡ διακρίσις νὰ μὴ παρουσιάζῃ δι' ἀφορὰς οὐσιαστικῶν περιεχομένων.

Ἡ Ἰταλία ὀφείλει τὴν συνεταίρικὴν τῆς ὁργάνωσιν εἰς τὸν Lugatti, δημιουργήσαντα ἴδιον τύπον συνεταίρισμοῦ, παρεμφερῆ ἐν πολλοῖς πρὸς τὸν τοῦ Schulge μετὰ τὰς λαϊκὰς τραπέζας (ταμειντικὸν συνεταίρισμὸν) αἱ ὁποῖαι παρέσχον εἰς τοὺς ἀστούς τὰς μεγαλυτέρας ὑπηρεσίας. Ἐν Δανίᾳ φημι πρῶτον οἱ γαλακτοκομικοὶ συνεταίρισμοὶ ἐν Ὀλλανδίᾳ πρῶτον οἱ τυροκομικοὶ.

κοί κλπ. Ἐν Σερβία χρησιμοποιούνται ἐπιτυχῶς καὶ ὡς λαϊκὰ ταμειυτήρια. Ἐν Βουλγαρία ἀκμάζουν οἱ γεωργικοὶ συνεταιρισμοί, ἰδίως συστήματος Raiffeisen. Ἐν Ἑλλάδι

ὕστερουμένων τῶν ἄλλων Κρατῶν. Δὲν ὕστερουμένων εἰς διάδοσιν τοῦ συνεταιρικοῦ θεσμοῦ, εἰς δίκτυον συνεταιρικῆς οργανώσεως, ἀλλ' ὕστερουμένων ὑπὸ ἔποψιν συνεταιρικῆς συνειδήσεως καὶ συνεταιρικῶν ἀρχῶν. Τὸ τοιοῦτον ὀφείλεται ἐν μέρει εἰς τὴν παραβίασιν ὁρισμένων θεμελιωδῶν ἀρχῶν τῆς συνεταιρικῆς οργανώσεως θίγουσαν τὴν αὐτοδιοίκησιν, τὸ αὐθυπεύθυνον, τὴν ἠθικὴν καὶ ὕλικήν ἀνεξαρτησίαν τῶν συνεταιρισμῶν, κυρίως ὅμως ὀφείλεται εἰς τὸν δῶστον καὶ συντηρητικὸν χαρακτῆρα τοῦ Ἑλληνικοῦ συνεταιρισμοῦ, εἰς τὴν ἑλλειψιν αἰκονομικῆς καὶ κοινωνικῆς ἀγωγῆς, λόγῳ τῶν ὁποίων ἔλαβον χώραν (καὶ πρέπει νὰ λαμβάνουν δυστυχῶς ἐπ' ἀρκετὸν ἀκόμη)— αἱ ἄνω παραβάσεις, ὡς ἀναγκαῖον κακόν. Ὁ τύπος τοῦ ὁρθοδόξου συνεταιρισμοῦ δὲν δύναται ἀκόμη νὰ εὐδοκίμησῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα, μολοντοὶ αὐτὸς καὶ μόνον ἐγγυᾶται τὴν ἀνάπτυξιν τῆς συνεταιρικῆς ιδέας καὶ τῶν λοιπῶν ὅγων συνεταιρικῶν ἀρχῶν.

Τὴν συνεταιρικὴν ιδεάν ἐν Ἑλλάδι εὐρίσκομεν εἰς πρωτόγονον μορφήν ἐν τῇ νομικῇ ποιμνιοτροφίᾳ. Ἀπὸ κοινοῦ ἐκμετᾶλ λεισὶς τῶν ποιμνίων, μίσθωσις καὶ κατανόμη βουκόων, ἀπὸ κοινοῦ κατεργασία καὶ πώλησις κτηνοτροφικῶν προϊόντων. Συνεταιρικὴν μορφήν ἐνέχει καὶ ἡ ἀπὸ κοινοῦ ἐκμετάλλευσις τοῦ γάλακτος πρὸς ἐκμετᾶλ λεισιν, ἡ ὁποία προσομαζεῖ τὰ ἀρχικὰ Fruities τῆς Ἑλβετίας καὶ Γαλλίας. Ἡ

ἐμβρυώδης αὕτη συνεταιρικὴ μορφή διὰ συστηματικῆς συνεταιρικῆς οργανώσεως δύναται νὰ παραγάγῃ τὸν κλασσικὸν τύπον τοῦ γαλακτοκομικοῦ συνεταιρισμοῦ.

Ἡ συστηματικὴ καὶ εὐσυνείδητος συνεταιρικὴ κίνησις ἐν Ἑλλάδι ἤρχισε τὸ 1905 τὸ δὲ 1914 τὸ Κράτος διὰ τῆς νομοθεσίας τοῦ (Νόμος 602) συνέβαλεν εἰς τὴν ἀργάνωσιν τῶν συνεταιρισμῶν. Οὕτω τὸ 1926 εἶχον περὶ τοὺς 6.000 ἐν ὅλῳ συνεταιρισμοὺς ἤτοι 4.000 γεωργικοὺς, 1.000 ἀναγκαστικούς, ἀποκαταστάσεως ἀκτημένων καλλιεργιῶν καὶ 1.000 ἀστικούς. Ἡδὴ κατὰ στατιστικὰς πληροφροίας ἀρμοδίων, μόνον οἱ γεωργικοὶ συνεταιρισμοὶ ἀνέρχονται εἰς 6.000, καὶ οἱ ἀναγκαστικοὶ εἰς 1.500. Ἐὰν συγκρίνωμεν τὸν γεωργικὸν πληθυσμὸν τῆς Ἑλλάδος πρὸς τοὺς συνεταιρισμένους εὐρίσκωμεν συνεταιρισμένον τὸν ἡμίσυ πληθυσ-

σμὸν αὐτῆς, πράγμα τὸ ὁποῖον δὲν συμβαίνει οὔτε ἐς τὰς μᾶλλον πεπολιτισμένους καὶ συνεταιρικῶς προηγημένους χώρας.

Εἶνε ἀληθὲς ὅτι διεξάγεται πόλεμος κατὰ

τοῦ θεσμοῦ τοῦ συνεταιρισμοῦ παρὰ τῶν ἀντισυνεταιριστῶν, οἵτινες εἶνε κεκρηυγμένοι ὑπὲρ τῆς ἀτομιστικῆς οἰκονομικῆς οργανώσεως καὶ κατὰ τῆς συλλογικῆς τοιαύτης. Εἶνε ἀληθὲς ἐπίσης ὅτι, λόγῳ ὑπερβασίων καὶ ἀτασθαλιῶν τῶν διοικούντων, οἱ ἀγρόται ἀπηγορευθῆσαν καὶ ἤρχισαν νὰ ἐκδηλώνουν δυσπιστίαν πρὸς τὸν κοινωνικὸν τοιοῦτον θεσμόν.

Εἶνε ὅμως ἐπίσης ἀληθὲς ὅτι ἡ παραγωγή καὶ ἡ αὐξήσις τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας εἶνε ἔργον τῆς συνεταιρικῆς οργανώσεως κυρίως.

Ἐπὶ ἐκείνης θὰ τεθοῦν τὰ θεμέλια τῆς ἰδιωτικῆς οἰκονομίας καὶ ἐπὶ τῶν θεμελιῶν ταύτης θὰ στηριχθῇ τὸ οἰκοδόμημα τῆς Ἑθνικῆς Οἰκονομίας.

Δὲν πρέπει νὰ δυσφημῆται καὶ νὰ καταπολεμῆται εἰς κατ' ἐξοχὴν κοινωνικῶς θεσμός διὰ τὸν λόγον ὅτι ἡ ἀνυποσία καὶ ἡ ἑλλειψίς ἐλέγχου παρουσίασαν μοιραία κρούσματα διαχειριστικῶν ἀνωμαλιῶν, ὑπερβασίων καὶ καταχρήσεων.

Ὁ συνεταιρισμὸς μὲ τὰ πλεονεκτήματά του δημιουργεῖ κατάστασιν τοποθετήσεως κεφαλαίων, τὴν λεγομένην παρὰ τῶν Τραπεζιτικῶν «οἰκοδομικὴν ἐπιφάνειαν», τῆς ὁποίας στεροῦνται συνηθέστατα τὰ μὴ συνεταιρισμένα άτομα, ἀποτελὼν τὸ κύριον ὄργανον τῆς ἀσκήσεως τῆς ἀγροτικῆς πίστεως.

Ἐν Ἠπειρῷ ἰδρύθησαν συνεταιρισμοὶ ἐλευθεροὶ 190 κατὰ διάφορα χρονικὰ διαστήματα, ἔξω ἠεγάσθησαν μόνον 76 τῶν λοιπῶν διαλυθέντων ἢ διαταλούντων ἐν ἀδρανείᾳ. Πλὴν τούτων ἰδρύθησαν καὶ 312 συνεταιρισμοὶ ἀποκαταστάσεως ἀκτημόνων καλλιεργιῶν. Ἦτοι σύνολον ἰδρυθέντων ἐν Ἠπειρῷ συνεταιρισμῶν 502.

Ἐν τοιοῦτον ἰσχυρὸν συγκρότημα καὶ πυκνὸν συνεταιρικὸν δίκτυον, καταλλήλως ὀργανούμενον καὶ στενῶς παρακολουθούμενον, ἐγγυᾶται τὴν εὐημερίαν τοῦ ἀγροτικοῦ μας κόσμου ἐπ' ἀγαθῷ αὐτοῦ τε καὶ τῆς Ἑθνικῆς Οἰκονομίας.

ΤΕΛΟΣ

Γ. ΑΧ. ΒΑΝΤΖΙΟΣ

ΥΠΕΡΤΑΤΗ ΘΥΣΙΑ (*)

ΔΡΑΜΑ ΕΙΣ ΠΡΑΞΙΝ

† Γ. ΠΕΛΛΕΡΕΝ

Σ Κ Η Ν Η Γ.

Λουκιανός.— Ἀλλὰ τί ἄθλιες ἱστορίες εἶναι λοιπὸν αὐτὲς; (μπαίνει ἡ Κυρία Ἀνθιά)

κ. Ἀνθιά.— (ἔξαλλος) Κύριε Λουκιανέ, ἀλλὰ τί εἶναι αὕτη ἡ συμφορὰ, θεέ μου;

Λουκιανός.— Τί τρέχει, Κυρία;

κ. Ἀνθιά.— (πιάνουσα τὸ κεφάλι της καὶ πίπτουσα σὲνὰ κάθισμα) ὦ! δυστυχία σὸ σπῆτι μου! ὦ! δυστυχία.

Λουκιανός.— Τί συμβαίνει λοιπὸν;

κ. Ἀνθιά.— ὁ ἀρραβῶνας τῆς κόρης μου διελύθη ὁ κ. Γουλιμῆς μᾶς ἔστειλε τὸ δαχτυλίδι πίσω.

Λουκιανός.— Γιατί;

κ. Ἀνθιά.— ὦ πόσο εἶναι φοβερό! εἶναι τρομερό! Ἦρθε ὁ ἑσᾶς—ἑσεῖς μόνον εἰμ πορεῖτε νὰ μᾶς σώσετε.

Λουκιανός.— Κυρία ἡσυχάστε ὥς παρακαλῶ. Καὶ λέγετέ μου τί συμβαίνει.

κ. Ἀνθιά.— (μὲ τὰ χεῖρα σκεπάζοντας τὰ μάτια της μὲ φωνὴ χαμηλὴ) Ἡ κόρη μου, ἡ Λουίζα ἦταν τὴν νύχτα ἐδῶ;

Λουκιανός.— ἐδῶ; ἡ κόρη σας; τί λέτε;

κ. Ἀνθιά.— Ναι ὅλη τὴ νύχτα!

Λουκιανός.— Εἰδῶ; ἡ κόρη σας, κυρία;

κ. Ἀνθιά.— (μὲ τὸ πρόσωπο κρυμμένο) Ναι εἶναι ἀλήθεια! Καὶ ψὲς καὶ ποσὺς—τρία βράδια τώρα! Καὶ τὸ σκάνδαλο ἐβούλτε σ' ὅλην τὴν πόλιν. Καὶ μονάχα ἐγὼ δὲν εἴξερα τίποτε. (πιάνει τὸ κεφάλι της καὶ κλαίει.)

(Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου)

Λουκιανός.— Ἐκανεὶν ὁ Μάρκος ἓνα τέτοιο πρᾶγμα;

κ. Ἀνθιά.— Καὶ φεύγει!

Λουκιανός.— Φεύγει;

κ. Ἀνθιά.— Φεύγει γιὰ νὰ μὴ γενοῦν οἱ ἀρραβῶνες. ὦ! δυστυχία σε μᾶς! Σᾶς ἱκετεύω, κύριε Λουκιανέ! Σᾶν φίλη, σᾶν μητέρα δυστυχισμένη.

Λουκιανός.— Νὰ κάνω τί;

κ. Ἀνθιά.— Νὰ τὸν κρατήσῃτε! Ἀλλοιῶς, πρέπειε μαζί μὲ τὰς δύο μου κόρες νὰ πηγαίνο νὰ πνιγῶ. (ἀκούεται θόρυβος μηχανῆς αὐτοκινήτου) Ἐτοιμάζεται λοιπὸν ἀληθινὰ νὰ φύγῃ;

Λουκιανός.— Μὰ πῶς τὸ ξέρετε πῶς φεύγει; Σᾶς εἰδοποίησε;

κ. Ἀνθιά.— Ὁχι. Ἀλλὰ ἡ ὑπηρετορία σας ἡ Κατερίνα, εἰδοποίησε τὴν Λουίζα. ὦ! εἶναι φοβερό. Ἐγὼ ἐνόμιζα ὅτι ὅλες αὐτὲς τὰς τελευταῖες νύχτας ἔμεινε στῆς κυρίας Φλυτάρη—ἀλλὰ ἤρχετο ἐδῶ. Κι' ἀκόμα ὁ γνιὸς μου, ὁ Παῦλος, δὲν ξέρεε τίποτε, τίποτε! ὦ! συμφορὰ μου δὲν ξέρω ἀκόμα τί μᾶς μέλλεται νὰ συμβῇ. Σῶστε μᾶς.

(κτυπᾷ ἡ θύρα τοῦ δωματίου σὸ βάθος)

Λουκιανός.— Ἐμπρός; Τί συμβαίνει Γιάννη;

Γιάννης.— Ὁ σωφὼρ ζητεῖ τὸν κ. Μάρκο.

Λουκιανός.— Κυρία Ἀνθιά, θὰ σᾶς παρακαλέσω νὰ μοῦ δώσετε τὸν καιρὸν νὰ ἰδῶ μιὰ στιγμὴ μόνος μου τὸν ἀδελφόν μου. Ἐχετε τὴν καλωσύνην νὰ μὲ περιμένετε σὸ σαλόνι. Γιάννη, δδήγησε τὴν κυρίαν. Σὲ δύο λεπτά, κυρία μου, εἶμαι στὰς

διαταγὰς σας (στὸν Γιάννη — πρὶν βγῆ ἀπὸ τὴν σκηνή) Εἶπες τοῦ κ. Καράλη νᾶρθη. — (σουδουνίζει κι' ἔρχεται ἡ ὑπηρετρία.) Μίλησε εἰς τὸν κύριον Μάρκον νᾶρθη ἀμέσως ἐδῶ τὸν περιμένω...

Σ Κ Η Ν Η Δ,

(ἔρχεται ὁ Καράλης)

Λουκιανός. — (αὐτοτρεπὲς ἀργό) Σὲ ποῖον λαβύρινθον λοιπὸν βυθίζομεθα, κύριε Καράλη, μὲ τὲς περιφημὲς θεωρίες σας καὶ τρυφερὰς σας ὠραιοπάθειες;

Καράλης. — Κύριε εἰσαγγελεῦ, σὰς παρέρχεται μιὰ εὐκαιρία ν' ἀτενίστητε μερικὰ ζητήματα ποῦ δικάζετε πολλάκις μόνον ὅπως εἶναι γραμμένα εἰς τὰ βιβλία, ὅπως παρουσιάζονται εἰς τὴν ἀληθινὴν τους πραγματικότητα. Ἐγὼ σὰς ἀφήνω νὰ ὁμιλήσετε μὲ τὸν ἀδελφόν σας. Θὰ βρῆτε τὸν καιρὸν νὰ μάθητε ἀρκετὰ πράγματα. (βγαίνει πρὸς τ' ἀριστερά—

Σ Κ Ν Η Ε,

(μπαίνει ὁ Μάρκος)

Λουκιανός. — (πηγαίνει πρὸς αὐτὸν τραχειά, ἀπότομα) Τὶ τὸ θέλεις τ' αὐτοκίνητο, Μάρκο; (τὸν κυττάζει ἐταστικά)

Μάρκος. — Φεύγω, Λουκιανέ!

Λουκιανός. — (ἐταστικώτερα) Τόσον βιαστικά κι' ἀνειδοποίητα; σήμερον μάλιστα καὶ γιὰ ποῦ;

Μάρκος. — (πένθιμα) Ὅπου, ὅπου νᾶναι! Μονάχα ὅπου δὲν εἶναι πλέον «ἐδῶ» μονάχα ὅπου εἶναι μακριὰ ἀπ' ἐδῶ. Ὁ Καράλης δὲν σοῦ εἶπε τίποτε, λοιπὸν, Λουκιανέ;

Λουκιανός. — (αὐστηρὰ πάντοτε) Μιᾶς σοβαρὰ Μάρκο;

Μάρκος. — Ἀτυχῶς σοβαρά, —

Λουκιανός. — Τώρα πειά; Ἀλλὰ τώρα δὲν εἰσπαρεῖς νὰ ἀναποδίσης.

Μάρκος. — Ἐσὺ Λουκιανέ, εἶσαι ὁ Νό

μος. Νομίζεις ὅτι ἐκδίδεις δικαστικὴν ἀπόφασιν, αὐτὴν τὴν στιγμὴν, σύμφωνα μὲ ὅσα γνωρίζεις καὶ κατέχεις στοιχεῖα. Ἐγὼ ὅμως εἶμαι ἡ μαύρη ἀνθρώπινη ψυχὴ ποῦ ὑποφέρω καὶ τυραννιοῦμαι ἀπὸ καὶ μὲν ἀγρίως. Ἐγὼ ἐκλινάσθηκα κι' ἐγελάσθηκα. Ἐγὼ ἔχω δικαίωμα νὰ δικάσω. Ἀ! ἂν εἴμ ποροῦσα πειὰ νὰ τὴν πνίξω!.....

Λουκιανός. — (εἰρωνικά) Ἐξέχασες, φαίνεται, τὴ δίκη ποῦ πρὸ ὀλίγου καιροῦ ὑπεστήριξες; Ἐξέχασες τὲς ὑψηλὰς κι' ὠραῖες φράσεις τῆς συνηγορίας ποῦ ἀνετίραξαν τὸ δικαστήριον τῶν ἐνόρκων στὴ δίκη τοῦ πελάτου σου Γιαννῆ. Ἐκεῖ μὰς εἶπες «εἶναι ἄτιμος ὁ ἄνδρας ποῦ ξεπλαντῶει μιὰ γυναῖκα καὶ τὴν προδίδει. Καὶ ἐκεῖνος ποῦ τὸν σκοτώνει προσφέρει μιὰν ὑπηρεσίαν εἰς τὴν κοινωνικὴν ἠθικὴν καὶ στὸ κοινωνικὸν δίκαιον, σὴν οἰκογένειαν». Ἔτσι μὰς ἀνέβαλες τὴν δίκην μὲ τὴν ἐντύπωσιν τῶν λόγων σου. Ἀλλὰ τώρα ποῖος ἀσέβησε θὰ σὲ σκοτώσῃ ἐσένα, ἂν ἐγκαταλείψῃς, ἕνας ἄνδρας, τὴν Λουίζαν τὴν τελευταίαν αὐτὴν στιγμὴν, ἀπ' οὗ τὴν ἀπεπλάνησες;

Μάρκος. — Τὴν ἀπεπλάνησα ἐγὼ! Ἐγὼ! Ἀλλὰ μὲ ἐσκότωσαν αὐτὴ, Λουκιανέ — (μὲ βαθὺ πᾶθος) Ἀχ! δὲν τὸ ξέρεις πῶς! (πέφτει σ' ἕνα καθισμα κρατῶντας τὸ κεφάλι) Ὅμως ἀφῆσέ με πλέον, ἄς μὴ μιλοῦμε πειὰ γι' αὐτό. Μοῦ κάνει τὸσο κακό. Τελείωσαν ὅλα!

Λουκιανός. — Ἔτσι λοιπόν; — Ἐτελείωσαν ὅλα! Γιὰ κύταξέ με! Ἐσκέφθηκες βέβαια καὶ τὴν θέσιν τὴν δική μου ἐδῶ μέσα, σὴν πόλιν αὐτήν; Σ' ἕνα τέτοιο κοινωνικὸ σκάνδαλο ὁ ἀδελφὸς τοῦ Εἰσαγγελέως; Μάρκο. Δὲν ξέρω ἀκριβῶς τί συνέβη ἢ ὄχι. Ἀπὸ καιρὸν, ξέρεις, ἐγὼ δὲν ἐβλεπα καθόλου εὐχάριστα αὐτοὺς τοὺς ἔρωτάς σου μὲ τὴν νέαν αὐτὴν χήραν. Τώρα ὅμως νομίζω εἶναι ἀργά. Ἄλλος δρόμος δὲν ὑπάρχει. Ἐπῆγες σπῆτι της — (τὸν κυττάζει καταματα) ἦρθεν αὐτὴ ἐδῶ — τότε δὲν ἔχει καμμίαν λύσιν ἄλλην. Ἀπόψε ὑποσχέθηκες νὰ γενθῶν οἱ ἀρραβῶνες! πρέπει νὰ γενθῶν!

Μάρκος. — (ῥοιχα) Μήπως θάθελες ἀντὶ νὰ διαλύσω τὸν ἀρραβῶνα, νὰ σκοτωθῶ, Λουκιανέ; Κύτταξε! (βγάζει ῥοιχα ἕνα περιστρεφόμενον ἀπὸ τὴν τρέπη του) νύχτες τώρα ξαγούπνησα ἐδῶ ἐπάνω στὸ γραφεῖο, αὐτὸ τὸ ἀπαίσιον ἐργαλεῖον στὸ χέρι. Βυθίσθηκα καὶ στὸν πόνο καὶ στὴ σκέψη σὰν ἕνας ἄνθρωπος μοσσομένος καὶ ἀληθινὰ τίμιος. Εἶπα — ἐγελάσθηκα ἐγώ; ἐνῶ ἔπρεπε γὰρ πληρώσω τὸ δίλημμά της αυτοκτονίας τὸ ἀντίκρισα τοσοῦτο καὶ γυμνὸ, μὲ ψυχὴν σπασομαγμένη ἀπὸ τὸν πόνο — πένθιμη καὶ θολήν. Φαίνεται εἶναι νόμος ἀκατάλυτος, τραγός. Κάθε ἔσχατος ἔπρεπε νὰ πονέσῃ ἢ νὰ πεθάνῃ — Λουκιανέ, σὰς σκέφθηκα ὅλη τὴ νύχτα ὡς. Ἐσκέφθηκα ἐσένα, τὴ μάνα μας — τὸ γέροντά μας, ἐκεῖ κάτω. ποῦ μ' ἔστειλαν ἐδῶ σιμά σου, ἀκριβῶς γιὰ νᾶναι μιὰ ψυχὴ ἀγαπητὴ στὸ πλευρό σου. Μποροῦσα νάχα, εἶχα ἐγὼ κανένα δικαίωμα νὰ τοὺς ταράξω τὴν εὐτυχισμένη γαλήνη τῶν νηρατειῶν των — νὰ τοὺς ποτίσω ἕνα τέτοιο φαρμάκι ἀκριβῶς στὸ στενὸν σκαλοπάτι τῆς ζωῆς των; Παρακολοῦθησέ με ἀκούα. Ὑστερα, Λουκιανέ, ἐστοχάσθηκα, ὄχι ἀπὸ δειλίαν, ἀλλὰ ἀπὸ βαθειὰ ὑπερηφάνεια — δὲν μπορεῖ ν' ἀφήσῃ κανένας σωστός ἄνδρας ἔτσι ταπεινὰ καὶ πρόστυχα αὐτὴ τὴ ζωὴ μὲ τοὺς χίλιους δυὸ ἀκόμα ποσοσιμούς της, γιὰτὶ μιὰ γυναῖκα τοῦ ἐξέσχιζε τὴν καρδιά.....

Λουκιανός. — Ἀλλὰ τότε γιὰτὶ ὅταν τῶμαθες αὐτό, δὲν διέλυσες καθε σέξιν μαζί της; Γιὰτὶ ἐστάθηκες τόσο ἀνάνδρος, ὥστε νὰ τὴν δεχθῇς ἐδῶ καὶ νὰ δημιουργήσῃς τέτοιο φρικτὸ σκάνδαλο.

Μάρκος. — Ὅσο γι' αὐτό, — Λουκιανέ, — εἶναι κατὰ ποῦ μόνον σὴν ἴδια θὰ μποροῦσα νὰ τὸ ἐξηγήσω. Καὶ τῆς τὸ εἶπα καὶ τῆς τὸ ἔγραψα. Ἀμα θὰ φύγω θὰ τὸ νοιώσῃς κι' ἐσὺ.....

Λουκιανός. — Ὁχι. Ἐγὼ ἔχω μιὰ συνείδησι καὶ πως διαφορετικὰ ἐξησκημένη

θέλω νὰ μάθω καὶ νὰ σὲ κρίνω.

Μάρκος. — Μοῦ δίδει πόνο, Λουκιανέ. Ἀλλ' ἀφ' οὗ θέλεις — κάθησε ν' ἀκούσης — (κοιτᾷ πρὸς τὸν οὐρανόν) Θυμᾶσαι τί καλοκαίρι πέρασε πέρασι, Λουκιανέ; Ἡ ἀρρώστια κι' ἡ τοξότης εἶχαν σιμῶσιν νὰ μοῦ ἀρῶν καὶ τὴ ζωὴ καὶ τὸ μυαλό μου..... (κοιτᾷ ἀπὸ τὰ παρῶσκηνα ὁ θόρυβος ἀνθρώπου ἀναβαίνοντος τὴν σκάλαν. Ἐπειτα εἰς τὴν διακοτὴν ποῦ νύσταται εἰς τὴν σκηνὴν, ἀκούεται ἀσυνεπὴς γυναικας φωνὴ — τῆς Λουίζας)

Φωνή. — (ἀπὸ τὰ παρῶσκηνα τοῦ ἱεροῦ) Μπρέσα, φεύγει — φεύγει, πρέπει νὰ τὸν ἰδῶ. Τ' αὐτοκίνητο εἶναι ἑτοιμο!

Λουκιανός. — (αὐτοτρεπὲς) ἐπίσημο! Ἡ Λουίζα! Μάρκο!

Μάρκος. — (ταραγμένος ἀλλὰ ῥοιχα) Ἀκούσα.....

Φωνή. — Ἀλλὰ πρέπει νὰ τὸν ἰδῶ, μὴ τέσσα! Αὐτὸ εἶναι μιὰ ἀτιμία!

Φωνὴ τοῦ Γιάννη (ἀπ' ἐξῶ) Ἀμέσως πηγαίνα νὰ εἰδοποιήσω τὸν κύριο.

Λουκιανός. — Ἀκούς τὴν φωνὴ τῆς κατηνσοῦσας της;

Μάρκος. — Εἶναι ἀνάγκη ν' ἀκούσης κι' ἐσὺ τὴν φωνὴν τῆς ἰδικῆς μου ὑπερασπίσεως — Λουκιανέ! Ἐρεῖς πόσον σ' ἐκτιμῶ. Θὰ μοῦ ἦταν βαρὺ μέσα σὴν ψυχὴ μου, μιὰ ψυχὴ αἰσθητὰ καὶ τίμα σὰν τὴ δική σου νὰ με καταδικάσῃ — Ἀφῆσέ με ἐδῶ, θὰ τὴν δεχθῶ μονάχος μου. Ἐσὺ στάσου, Λουκιανέ, ἔχει, σὰν τὸ αὐτὸ τοῦ Θεοῦ, σὰν ἡ αὐστηρὰ θεία δίκη ἐκεῖ μέσα. Ζύγισε ὅσα θ' ἀκούσης. Κι' ὕστερα μονάχος σου, δίκασε καὶ καταδίκασε. —

(μπαίνει ὁ Γιάννης)

Γιάννης. — Ἡ κυρία Λουίζα Ἀνθιά,

Μάρκος. — Ἀς ἔλθῃ. (ὁ Λουκιανὸς ἀποσύρεται σὴν ἀριστερὰν θύραν, ὅπου ὑπάρχει κατεβασμένον παραπέτασμα καὶ ἀπ' ὅπου πέρασε ὁ Καράλης.)

(εἰς τὸ ἐπόμενον συνέχεια καὶ τέλος)

ΚΑΘΕ ΜΗΝΑ

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΜΕΚΙΟΥ

α.) Περὶ ἀπροσώπου τῶν ποιῶν. β.) Ὁ θεσμός τῆς ἀμύνης ἀπὸ Χριστιανικῆς ἀπόψεως.

Δύο ἀπὸ πάσης ἀπόψεως ἀξιόλογοι μονογραφαί ἐξεδόθησαν τελευταίως ὑπὸ τοῦ ἡπειρωτοῦ ἐπιστήμονος καὶ συγγραφέως κ. Κ. Μεκίου, διδύκτορος φιλολογίας καὶ νομικῆς. Ἡ μὲν πρώτη περὶ τοῦ ἀπροσώπου τῶν ποιῶν πρὶν καὶ μετὰ τὴν ἐκδόσιν αὐτῶν. Ἡ δὲ δευτέρα νομικοθεωρητικὴ. Μὲ ἐπιμέλειαν ὁ συγγραφεὺς ἀνατρέπει εἰς ὅλας τὰς πηγὰς καὶ εἰς ὅλα τὰ ἐπιστημονικὰ βοηθήματα καὶ ἐκτελεῖ ἐκείθεν τὴν πληροφορίαν του, ἀπολύτως ἐξηκουσμένως. Συνεπῶς δὲ καὶ τὰ συμπεράσματα εἰς τὰ ὅποια καταλήγει, εἶναι κατ' ἀνάγκην ὀρθά.

Ἰδιαίτερος μᾶς ἤρρεσε τὸ συμπέρασμα εἰς τὸ ὅποιον καταλήγει ὁ συγγραφεὺς ὅτι οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν ἡ ἀμύνη διδασκαλίαν τῆς Καινῆς Διαθήκης. Ἡ ἀμύνη δὲν εἶναι ἀπολύτως παραδεχτὴ ὑπὸ τῆς χριστιανικῆς πίστεως, ὥς ἡ ἡθικὴ διδασκαλία κατηγορηματικῶς κηρύττει, οὐδ' ἀπολύτως ἀπαράδεκτος, ὥς ἐσφαλμένως προεβέβησαν ὡς εἰρηται. οἱ Μοντανισταί, οἱ Μενωνίται, οἱ Κουίκεροι καὶ ὁ ἐν τούτῳ ἀκολουθῶν αὐτοῦ Τολστόης, ἀλλ' ἐπιτρέπεται ὁρισμένον μόνον εἶδος αὐτῆς, καὶ ἐπιβάλλεται μάλιστα τοῦτο εἰς τὸν ἀληθῆ χριστιανὸν πολιτευόμενον συμφώνως πρὸς τὴν δέλησιν τῶν Γραφῶν· εἶναι δὲ τὸ τοιοῦτον εἶδος τῆς ἀμύνης ἡ ἀμύνη, ἢ ἀντιτάσσουσα διὰ τοῦ εὐθαρσέως λόγου, τ. ἔ. τῆς παρηγορίας ἐν τῇ ὁποίᾳ ἀντικαταρπίζεται ἅπαν τὸ σθένος τῆς ψυχῆς τοῦ ἀμυνομένου.

Ὁ κ. Μέκιος εὐελπιστοῦμεν ὅτι πολὺ ταχέως θὰ μᾶς δώσῃ καὶ ἄλλα δείγματα τῆς ἐπιστημονικῆς του καὶ τῆς γονίμου μελετηρότητός του.

V.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΟΥΜΕΝ

Θεωροῦμεν μεγίστην ὑποχρέωσίν μας ὅπως ἐκφράσωμεν τὰς θερμὰς ἡμῶν εὐχαριστίας πρὸς ὅλους, ὅσοι εἶχον τὴν εὐγενικότητα τῆς ψυχῆς νὰ συγχαροῦν τὴν «Ἐλπίαν» διὰ τὴν ἐκδόσιν τῆς καὶ νὰ ἐνθουσιασθοῦν ὅπως δῆποτε διὰ τὴν μέχρι τοῦδε

ποιοτικὴν ἐμφάνισιν αὐτῆς.

Ἰδιαίτερος εὐχαριστοῦμεν τὰς ἐφημερίδας «Ἡπειρωτικὸς Ἀγὼν» καὶ «Ἐλευθερία» διὰ τὰ κολακευτικώτατα λόγια τὰ ὅποια εἶχον τὴν καλωσύνην νὰ ἀναγράψουν δι' αὐτὴν καὶ τὰς ἐκδότας τῆς.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Γ. Δ. Ὅσιν οὖν Παρίσι. Ἀπαρχὴ συνδρομῆς καὶ συνεργασίας ἐλήφθησαν. Ἀναμένομεν τὸ ἱστορικὸν ἀφήγημά σας καὶ ἱστορικὴν ἡπειρωτικὴν ὕλην.

Γ. Ὅσιν οὖν Ἐλπίαν. Ἀθήναι. Τὸ γράμμα σας ἐλάβομεν μαζὶ μὲ τὸ ποίημα. Τὸ διήγημα περὶ τοῦ ὁποίου μᾶς γράφετε, νομίζομεν ὅτι μὲς τὸ ἔχετε «πῆ» ἄποτε... σκελετωδῶς. Τὸ ἀναμένομεν.

Α. Κ. Ἐν τῇ Ἐλπίᾳ. Σὰς εὐχαρίστομεν πολὺ διὰ τὰ ἐνθουσιαστικὰ λόγια σας. Τὸ πολὺ ὡραίο γράμμα σας μᾶς δίδει τὴν ἐντύπωσιν ὅτι σὺ περὶ θὰ ὑπὸ ἡγεσίαν τε νὰ γράψετε καλὰ ἂν πειθαρχήσετε τὴν τέχνην. Ἀπὸ τὰ τραγούδια σας τὸ πρῶτον εἶναι τεχνικώτερον γραμμένον (αὐτὸς ἀκριβῶς αἱ ἐπαναλήψεις τῆς ἰδίας ὁμιλίας φανερώουν τὴν τεχνικότητα). Ἄλλ' ἡ ἰδέα τοῦ ποιήματος πνίγεται μὴ εὐρίσκουσα διέξοδον καὶ ἀνάλογον ἔκφρασιν. Ἡ «χῆρα

κυρὰ Καλλιόπη», σύμβολον πιθανῶς τῆς ἱστορίας, ἀγνίζει πολὺ τὸ ὅλον· τὸ δεύτερον ποίημα ἀπλούστερον στὴ σύλληψιν ἀποβαίνει ἀδύνατον περὶ τὸ τέλος. Ὁ στίχος «τοῦτο κ' ἐρωτικὸ φτεροῦνισμα τῆς καρδερίνας» δὲν ἔχει τὴν κανονικὴν τομὴν μετὰ τὴν ὀγδόην συλλαβήν, πρᾶγμα βέβαιον ποὺ δὲν ἐπιτρέπεται νὰ γίνῃται, παρὰ μόνον ἀπὸ πολὺ γεροῦς τεχνίτες τοῦ στίχου καὶ τότε ὅχι πάντοτε χωρὶς ζημίαν. Ποιημότερον εἶναι ν' ἀποφεύγῃ κανεὶς αὐτοὺς τοὺς ἀκροβατισμούς.

Δ. Ζωτὸν Πειραιᾶ. Σὰς ἐξηγήσαμεν δι' ἐπιστολῆς, ποῦ ὀφείλεται ἡ μὴ ἀποστολὴ τοῦ φύλλου. Εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ τὸν Πειραιᾶ ἔχουμε πολλοὺς φίλους μας τῶν ὁποίων ἀγνοοῦμεν τὴν διεύθυνσιν.

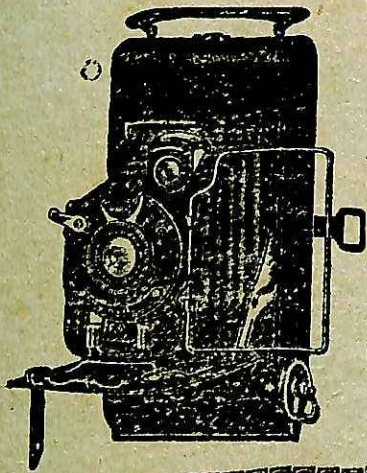

**ΦΩΤΟΓΡΑΦΕΙΟΝ " Η ΑΣΤΡΑΠΗ,,
ΓΕΩΡ. ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΟΥ**

Ἐκτελοῦμεν ἀπάσας τὰς φωτογραφικὰς ἐργασίας μετ' ἐπιμελείας. Μαγεύονται εἰς
δλους τοὺς χρωματισμοὺς καὶ μεγέθη. Ἐξυπηρετοῦμεν πρῶτως τοὺς ἐρασιτέχνους.

ΤΜΗΜΑ ΠΩΛΗΣΕΩΣ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΕΙΔΩΝ

Διαθέτομεν τὰς καλλιτέ-
τερας φωτογρ. μηχανὰς
τοῦ Γερμανικοῦ οἴκου
"ORION,, καὶ τ' ἀσυ-
ναγώνιστα εἰς τὴν ποι-
ότητα καὶ τιμὴν φίλμς
χάουφ.

Τιμὰὶ ἀσυναγώιστοι

